

การสำรวจการใช้หัวเรื่องภาษาไทยของห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศไทย

การสำรวจการใช้หัวเรื่องภาษาไทยของห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศไทยครั้งนี้ได้ทำการสำรวจเฉพาะสถาบันการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ที่มีหอสมุดกลาง หรือหอสมุดที่มีฐานะเป็นหอสมุดกลาง เช่น หอสมุดศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ดังนั้นจึงมีหอสมุดกลางที่ทำการสำรวจ ๑๐ แห่ง อยู่ในกรุงเทพมหานคร ๘ แห่ง และอยู่ในส่วนภูมิภาค ๒ แห่ง คือ หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยขอนแก่น และหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จากการสำรวจโดยการสัมภาษณ์บรรณารักษ์และรวบรวมหัวเรื่องภาษาไทยของห้องสมุดทั้ง ๑๐ แห่ง พอจะสรุปสาระสำคัญต่าง ๆ ของการสำรวจได้ดังนี้

๑. ทำให้ได้ทราบปัญหาต่าง ๆ ในการใช้หัวเรื่องภาษาไทยของห้องสมุดแต่ละแห่งพร้อมทั้งข้อเสนอแนะ

๒. ทำให้สามารถประเมินคุณค่าของหนังสือคู่มือการใช้หัวเรื่องภาษาไทยที่แต่ละห้องสมุดใช้อยู่ว่ามีประโยชน์แค่ไหน

๓. ได้ทราบถึงลักษณะของหัวเรื่องภาษาไทยที่แต่ละห้องสมุดได้เพิ่มเติมขึ้น
ใช้เอง โดยแยกออกเป็น ๒ ประเด็นสำคัญคือ

๓.๑ หลักเกณฑ์ในการเพิ่มหัวเรื่อง

๓.๒ อัตราการเพิ่มของหัวเรื่องภาษาไทยในแต่ละห้องสมุด ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเป็นเกณฑ์ไว้ดังนี้

มาก - ปีละตั้งแต่ ๕๐ คำขึ้นไป

ปานกลาง - ปีละต่ำกว่า ๕๐

น้อย - ปีละต่ำกว่า ๑๐ คำ

๔. ได้หัวเรื่องภาษาไทยที่เพิ่มเติมและใช้แตกต่างไปจากหนังสือ "หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย" พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๑๓ ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย จากห้องสมุดทั้ง ๑๐ แห่งนั้น

ดังนั้นต่อไปนี้จะกล่าวถึงผลจากการสำรวจห้องสมุดทั้ง ๑๐ แห่ง ตามสาระสำคัญ ๓ ประการแรก ส่วนประการที่ ๔ จะกล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป ห้องสมุดที่ได้ศึกษาทั้ง ๑๐ แห่งคือ

๑. หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๒. หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยขอนแก่น
๓. หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๔. หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๕. หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๖. หอสมุดศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล
๗. หอสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหง
๘. หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
๙. หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร
๑๐. สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันวิจัยพัฒนาบริหารศาสตร์

ศูนย์จตุรพักตรพิมาน
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายงานจากการสำรวจค่านิยมการใช้หัวเรื่องภาษาไทยของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ๑๐ แห่ง

หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เริ่มเป็นปีกแผนเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๔ เมื่อได้อาคาร ๓ ชั้น ใช้เป็นห้องสมุด หนังสือและเอกสารส่วนใหญ่จะเน้นหนักในสาขาวิชาการเกษตรศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อเริ่มมีคณะศึกษาศาสตร์ อักษรศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ขึ้นมา จึงมีเอกสารในสาขาเหล่านี้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และเนื่องจากเป็นหอสมุดกลางจึงพยายามเพิ่มหนังสือให้ทุก ๆ สาขาวิชา หัวเรื่องภาษาไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีจำนวนมาก แยกออกเป็นหัวเรื่องภาษาไทยที่เข้ากับหนังสือภาษาไทยซึ่งแยกบัตรรายการออกจากหัวเรื่องภาษาไทยในคานคั่นวารสารภาษาไทย และวิทยานิพนธ์ก็แยกบัตรรายการต่างหาก เช่นกัน

ปัญหาในการให้หัวเรื่องภาษาไทยของหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากการสัมภาษณ์บรรณารักษ์ในแผนกทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยและคานคั่นวารสารภาษาไทย สามารถรวบรวมปัญหาสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

๑. หัวเรื่องที่หนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องกำหนดไว้นั้นไม่พอใช้ โดยเฉพาะศัพท์วิชาการทางด้านการเกษตร วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่ใหม่ ๆ แทบจะไม่มีเลย นอกจากนั้นหัวเรื่องทางคานคั่นวารสารและวิทยานิพนธ์ ซึ่งจำเป็นต้องแจกแจงให้ละเอียดตามเนื้อหาของเอกสารนั้น หัวเรื่องที่ให้ไว้ไม่เพียงพอจนแทบจะไม่ได้ใช้ ต้องกำหนดขึ้นใหม่เอง เป็นจำนวนมาก

๒. หัวเรื่องที่มีอยู่ไม่ทันสมัย บางคำผู้ใช้อาจจะไม่รู้จัก เช่น ใช้หัวเรื่องว่า ปริวรรตเงินตรา หมายถึง การแลกเปลี่ยนเงินตรา ผู้ใช้มักจะคนที่คำว่า การแลกเปลี่ยนเงินตรา หรือ เงินตรา, การแลกเปลี่ยน มากกว่า ตัวอย่าง หัวเรื่องไม่ทันสมัยซึ่งต้องเปลี่ยนแปลง เช่น ชื่อสถานที่

"พระนคร - หัวเรื่องย่อยต่าง ๆ" ปัจจุบันควรเปลี่ยนเป็น "กรุงเทพมหานคร"

๓. ปัญหาของการโยงข้อความ (Cross Reference) "คู่มือ" และ "คู่มือเพิ่มเติม" ทำให้เกิดความสับสนกับผู้ใช้บ่อยครั้ง ศัพท์บางคำควรจะใช้เป็นหัวเรื่องใด แต่กลับให้โยงไปใช้คำอื่น ที่บรรณารักษึกคิดว่าไม่น่าจะใช้ บัตรโยงที่ใช้อยู่ในหอสมุดกลางมหาวิทยาลัย! ภาษาศาสตร์นั้นใช้เฉพาะที่จำเป็นไม่มีมากนัก

นอกจากนี้ยังมีปัญหาภายในเฉพาะของหอสมุดกลางมหาวิทยาลัย ภาษาศาสตร์ คือ บรรณารักษ์ที่จัดทำบัตรรายการภาษาไทย คำนีวารสารภาษาไทยและวิทยานิพนธ์ เป็นคนละคน งานในความรับผิดชอบแยกกัน การให้หัวเรื่องจึงแตกต่างกันออกไป แม้จะเป็นภายในห้องสมุดเดียวกัน เนื่องจากขาดการร่วมมือซึ่งกันและกัน แม้ในแผนกเดียวกัน เมื่อมีการเปลี่ยนหน้าที่ เช่น เมื่อมีบรรณารักษ์คนใหม่มาทำคำนีวารสารภาษาไทยแทนคนเก่าที่ออกไปก็ไม่ได้มีการสืบทอดงาน ผู้มาใหม่เริ่มให้หัวเรื่องใหม่ตามที่เห็นเหมาะสม เพราะเหตุสำคัญก็คือ ขาดการจัดทำหัวเรื่องภาษาไทยที่ใช่เพิ่มเติมเอง ให้เป็นหลักฐานเก็บไว้ใช้เฉพาะบรรณารักษ์ ไม่ว่าจะทำไว้ในรูปบัตรรายการ หรือ การเขียนเพิ่มเติมลงในหนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องซึ่งมีเนื้อที่เพียงพอ หัวเรื่องภาษาไทยที่สมบูรณ์ที่สุดนั้นมีเฉพาะในตู้บัตรรายการใหญ่ จากการสำรวจพบว่าการใช้หัวเรื่องค่อนข้างกระจัดกระจาย มีหัวเรื่องที่ซ้ำ ๆ กันมากเช่น

อาหาร - การถนอม และอีกแห่งหนึ่งใช้

อาหาร - หลักการถนอม

ปัญหาของหัวเรื่องในตู้บัตรรายการ มีทั้งบัตรเก่าและบัตรใหม่ปนกัน บัตรเรื่องก็ไม่ได้มีการทำเครื่องหมายใด ๆ ให้เห็นลักษณะเด่นว่าเป็นบัตรเรื่อง ไม่มีการขีดเส้นใต้ หรือพิมพ์หัวเรื่องด้วยตัวอักษรสีแดงเหมือนห้องสมุดอื่น ๆ ดังนั้นจึงเป็นการยากสำหรับผู้ที่แยกบัตรหัวเรื่องออกจากบัตรอื่น ๆ ได้ โดยเฉพาะผู้ที่ไม่เคยเรียนวิชาบรรณารักษศาสตร์จะไม่รู้จักว่า "บัตรเรื่อง" เป็นอย่างไร

การประเมินคุณค่าหนังสือคู่มือที่ห้องสมุดใ้ช้

ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ใช้หนังสือคู่มือของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยเป็นหลัก และยังใช้หนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องของห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ประกอบการควย

บรรณารักษ์ได้วิจารณ์หนังสือคู่มือของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยไว้ดังนี้

๑. ความละเอียดในกานของจำนวนหัวเรื่องไม่เพียงพอ
๒. ไม่ทันสมัย หัวเรื่องบางคำควรจะเปลี่ยนแปลง เช่น กษัตริย์และนครองนคร
๓. การโยงขอความ (Cross Reference) พอใช้ได้ มีอยู่บ้างที่ไม่เห็นควย แต่ยังไม่ปัญหาหนัก
๔. วิธีการใช้ อ่านได้ชัดเจนเข้าใจดี เรียงตามลำดับอักษรสะควกในการใช้
๕. แมจะมีขอบกรอบที่ไม่ละเอียดพอ แต่ักพอจะใช้เป็นหลักใ้ควบางในวิชาอื่นๆ เนื่องจากไม่มีเล่มที่ควกว่านี้

ขอเสนอแนะในการปรับปรุงหนังสือคู่มือการให้หัวเรื่อง

๑. ในกานความทันสมัยควรปรับปรุงอยู่เสมอ
๒. ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีการทำหัวเรื่องออกมาใหม่ ๆ ทุก ๆ ปีให้ทันสมัย

ห้องสมุดในสาขาวิชาต่าง ๆ ควรมีการแบ่งเบาภาระกันใ้ห้องสมุดเฉพาะในแต่ละคานรับผิดชอบในการเพิ่มเติม ปรับปรุง การกำหนดศัพท์ที่จะใช้ใ้เป็นหัวเรื่องในวิชานั้น อาจจะทำปัญหาโดยกำหนดค่าใ้ใช้เป็นมาตรฐาน แล้วห้องสมุดอื่น ๆ จะใ้ได้นำไปใ้ได้ เช่น ศัพท์ทางการศึกษามอบใ้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร รับผิดชอบ เป็นคน

หัวข้อเรื่องภาษาไทยที่เพิ่มเติมขึ้นใช้เอง

บรรณารักษ์มีหลักเกณฑ์ในการที่จะเพิ่มหัวข้อเรื่องขึ้นใช้เองดังนี้

๑. เมื่อพบว่าในหนังสือคู่มือไม่มีหัวข้อเรื่องที่ต้องการ
๒. กำหนดขึ้นจากศัพท์ใหม่ ๆ ในสาขาวิชานั้น ๆ โดยยึดถือตามหลักเกณฑ์ที่หนังสือคู่มือแนะนำไว้

๓. ดูเทียบจากหัวข้อเรื่องภาษาอังกฤษใน L.C. Subject Headings เป็นหลักโดยวิธีแปลออกมาหรือดัดแปลงให้เหมาะสมกับคำในภาษาไทย

อัตราการเพิ่มของหัวข้อเรื่องภาษาไทย

หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีอัตราการเพิ่มของหัวข้อเรื่องอยู่ในระดับปานกลางคือ ต่ำกว่าปีละ ๕๐ คำ แต่ละปีอัตราการเพิ่มไม่เท่ากัน บางปีก็อาจจะเพิ่มมากกว่า ๕๐ คำ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนของหนังสือและเอกสารในแต่ละปี

หัวข้อเรื่องภาษาไทยจะเพิ่มขึ้นมากในสาขาวิชาทางเกษตรกรรม ส่วน วิชาที่เกี่ยวข้องของรองลงมาเป็นทางสังคมศาสตร์

ลักษณะของหัวข้อเรื่องภาษาไทยที่เพิ่มขึ้นของหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นอกจากหัวข้อเรื่องที่เพิ่มขึ้นแล้ว จะมีการให้หัวข้อเรื่องย่อย ๆ สำหรับนำไปเพิ่มในหัวข้อต่าง ๆ อีกมากมาย หัวข้อเหล่านี้เป็นหัวข้อเรื่องย่อยในหมวดวิชาทางเกษตร เช่น ใช้เติมตามหลังคำว่า ดิน, ข้าว, น้ำ, พืช ฯลฯ

- เช่น พืช - การขนส่ง
 - การขยายพันธุ์
 - การปลูก
 - การขาดธาตุเหล็ก

พืชกับความแห้งแล้ง

ลักษณะนี้เป็นลักษณะสำคัญ และลักษณะเฉพาะของการเพิ่มหัวข้อเรื่องภาษาไทยของหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งพบจากการสำรวจว่าแตกต่างจากห้องสมุดอื่น ๆ

ปัญหาของการเพิ่มหัวเรื่อง

๑. ปัญหาเกี่ยวกับศัพท์บางคำที่แปลมาจากภาษาต่างประเทศ ผู้ใช้จะไม่รู้จัก เนื่องจากไม่ใช่ศัพท์บัญญัติที่แพร่หลาย บางคำยังไม่เคยมีใครแปลเลย จึงเป็นการยากที่บรรณารักษ์จะแปลคำนั้น หรือไม่เช่นนั้นจะใช้เป็นหัวเรื่องอย่างไร หรือจะใช้วิธีทับศัพท์ตามเสียงอ่าน บรรณารักษ์เสนอแนะว่า ควรจะปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญในวิชานั้นว่าควรใช้อย่างไร แล้วให้บุตรเป็นผู้นำไปใช้ให้แพร่หลาย

๒. ปัญหาเรื่องการให้หัวเรื่องซ้ำซ้อนกัน เช่น ใช้คำที่มีความหมายแตกต่างกันเล็กน้อย เพราะเมื่อตรวจสอบว่าความซ้ำซ้อนนี้มีอยู่เสมอแม้ในท้องสมุดเดียวกัน

ข้อเสนอแนะในการให้หัวเรื่องภาษาไทย

๑. ถ้าเป็นไปได้ควรมีบรรณารักษ์ที่มีพื้นความรู้ในสาขาวิชาที่ท้องสมุดนั้นจัดทำ เช่น บรรณารักษ์หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ควรมีพื้นความรู้ทางเกษตรศาสตร์แล้วมีความรู้ทางบรรณารักษด้วย หรือจะใช้วิธีส่งบรรณารักษ์ไปศึกษาหรืออบรมในสาขาวิชานั้น ๆ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ก็ได้

๒. ควรมีการปรับปรุงหัวเรื่องให้ทันสมัยอยู่เสมอ แล้วรวบรวมหัวเรื่องเหล่านั้นออกพิมพ์เผยแพร่ เช่น รวบรวมหัวเรื่องภาษาไทยทางการเกษตร เพื่อท้องสมุดอื่น ๆ จะได้นำหัวเรื่องเหล่านั้นไปใช้โดยไม่ต้องคิดขึ้นเองซึ่งอาจจะแตกต่างกันออกไป

๓. การเพิ่มหัวเรื่องตามชื่อวิชาใหม่ ๆ ควรทำคำอธิบายหัวเรื่องให้ชัดเจนหรือวงเล็บศัพท์ภาษาอังกฤษ เพราะไม่เช่นนั้นบรรณารักษ์ท้องสมุดประเภทอื่น ๆ หรือบุคคลอื่น ๆ อาจจะสับสน ถ้าหากจัดทำดังนั้นก็ให้นำไปใช้ประโยชน์ได้ ตัวอย่าง เช่น

สัตววิทยา (Zoology)

สัตวศาสตร์ (Animal Science)

สัตวบาล (Animal Husbandary)

๔. หนังสือภาษาไทยที่มีเนื้อหาหลายด้านในเล่มเดียวกัน เช่น หนังสือประเภทรวมบทความ หนังสืออนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้พิจารณาให้หัวเรื่องตามเนื้อหาที่มีมากและมีประโยชน์กับท้องสมุด

มากที่สุดก่อนแล้วจึงพิจารณาให้อีก ๑-๒ หัวเรื่องตามเนื้อหาอื่น ๆ ที่สำคัญรองลงไป

หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยขอนแก่น

หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยขอนแก่นจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๗ พร้อม ๆ กับการจัดตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่เดิมมีเพียงคณะวิชาทางวิทยาศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ เพิ่งจะเริ่มมีสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ คือ คณะศึกษาศาสตร์เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๑๒ หนังสือและวารสารที่มีอยู่จึงเน้นหนักทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หนังสือภาษาไทยมีอยู่ไม่มากนัก ดังนั้นอัตราการเพิ่มของหัวเรื่องภาษาไทยจึงน้อย

ปัญหาในการให้หัวเรื่องภาษาไทย

ปัญหาที่ไ้มาจากการสัมภาษณ์บรรณารักษ์แผนกจัดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยมีดังนี้

๑. หัวเรื่องที่หนังสือคู่มือกำหนดไว้ไม่พอใช้ บรรณารักษ์จึงต้องเพิ่มเติมขึ้นใช้เองเมื่อมีเอกสารเรื่องใหม่
๒. บางครั้งพบว่า หัวเรื่องที่หนังสือคู่มือกำหนดให้ใช้ไม่เหมาะสมที่จะใช้ในหอสมุด จึงเปลี่ยนไปใช้หัวเรื่องที่บรรณารักษ์คิดว่าเหมาะสมกับหอสมุดของตนมากกว่าโดยกำหนดขึ้นเอง เช่น ใช้คำว่า "การบริหาร" แทนที่จะใช้ บริหาร, การคั้งที่หนังสือคู่มือระบุไว้
๓. ปัญหาเรื่องศัพท์ที่ใช้เป็นหัวเรื่องไม่ทันสมัย บางคำผู้ใช้ไม่รู้จัก บรรณารักษ์พบอยู่บางก็พยายามหลีกเลี่ยงไปใช้หัวเรื่อง que เห็นว่าเหมาะสมและทันสมัยกว่า
๔. การใช้การโยงข้อความ (Cross Reference) ตามหนังสือคู่มือนั้นก็ทำให้เกิดความยุ่งยากสับสนบ้าง บางครั้งบรรณารักษ์ก็ไม่เห็นควยตามที่หนังสือคู่มือกำหนดไว้

หัวเรื่องภาษาไทยที่ใช้อยู่ส่วนใหญ่เป็นหัวเรื่องจากคู่มือรายการหนังสือภาษาไทย ส่วนดัชนีวารสารภาษาไทยนั้นมีอยู่น้อยและเป็นหัวเรื่องที่คล้ายคลึงกับบัตรรายการภาษาไทย

ขอเสนอแนะในการปรับปรุงหัวเรื่องภาษาไทย

บรรณารักษ์แผนกจัดหมู่และทำบัตรรายการภาษาไทยเสนอแนะว่า ควรมีการเพิ่มหัวเรื่องทุก ๆ ปี ถ้ามีผู้รับผิดชอบพอจะทำได้และควรจะมีหัวเรื่องเฉพาะในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น ทางคานวิทยาศาสตร์, ทางการแพทย์, ทางการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องการของห้องสมุดเฉพาะต่าง ๆ มาก และที่สำคัญก็คือ (ควรจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมทุก ๆ ปี เป็นประจำจึงจะทันสมัย)

การประเมินคุณค่าของหนังสือคู่มือเล่มที่ ๒

หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยขอนแก่นใช้หนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องเล่มของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๑๓ ปัจจุบันพบว่า เป็นเล่มเดียวกับห้องสมุดส่วนใหญ่ของไทย แมวว่าจะมีขอบครอบอยู่บ้าง บรรณารักษ์ได้วิจารณ์ไว้ดังนี้

๑. หัวเรื่องที่มีอยู่ไม่พอใช้ เป็นขอบครอบที่สำคัญที่สุด
๒. หัวเรื่องเดิมก็ไม่ทันสมัย ควรจะมีการเปลี่ยนแปลง
๓. การใช้การโยงข้อความ (Cross Reference) จะเห็นว่า มีน้อยทั้ง ๆ

ที่มีความสำคัญและจำเป็นมาก แต่เท่าที่มีอยู่ก็ทำให้ผู้ใช้สับสนและไม่เห็นควยอยู่บ้าง

ส่วนที่มีอยู่บ้างคือ ความชัดเจน เข้าใจง่าย ในวิธีการใช้และการเรียงลำดับ ห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดโรงเรียนจะใช้ได้โดยสะดวกและเหมาะสม

สัมภาษณ์นางสาวพะวงพิศ เขียนพิมพ์ บรรณารักษ์แผนกจัดหมู่และบัตรรายการ หนังสือภาษาไทย หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยขอนแก่น ๘ มกราคม ๒๕๑๔

หัวข้อที่เพิ่มเติมขึ้นเอง

ในการเพิ่มหัวข้อขึ้นใจเอง บรรณารักษ์ก็จะพิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

๑. ดูจากเนื้อเรื่องส่วนใหญ่ของสิ่งพิมพ์นั้นแล้วกำหนดหัวข้อเรื่องขึ้นเอง
๒. เมื่อคิดว่าจะใช้หัวข้อเรื่องเป็นภาษาไทยคำใด ถ้าไม่แน่ใจว่าจะใช้

หรือไม่ก็ดูเทียบจากหัวข้อภาษาอังกฤษใน L.C Subject Headings เป็นหลัก ในการตัดสินใจว่าจะใช้หรือไม่

๓. ดูจากหลักเกณฑ์การเพิ่มหัวข้อเรื่องที่หนังสือคู่มือเล่มที่ใช้อยู่ได้แนะนำไว้

อัตราการเพิ่มของหัวข้อเรื่องภาษาไทย

โดยทั่ว ๆ ไปไม่เท่ากันในแต่ละปี อัตราการเพิ่มอยู่ในเกณฑ์มาก คือ ตั้งแต่ ๕๐ คำขึ้นไป ซึ่งอาจจะเป็นในบางปี ส่วนใหญ่จะเพิ่มในหมวดวิชาวิทยาศาสตร์มากที่สุด รองลงไปคือ แพทยศาสตร์ พยาบาล และสังคมศาสตร์ เพราะ วาหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยขอนแก่นมีหนังสือภาษาไทยทางสังคมศาสตร์อยู่น้อย

ปัญหาในการเพิ่มหัวข้อเรื่องสำหรับหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยขอนแก่นยังไม่พบว่า เป็นปัญหามากนัก จะพบบ้างก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับการแปลศัพท์เป็นภาษาไทย แต่จากหัวข้อที่ได้สำรวจและคัดลอกมาทั้งหมดนั้นพบว่าหัวข้อที่เพิ่มเติมและแตกต่างจากเล่มของสมาคมหอสมุดแห่งประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นหัวข้อทั่ว ๆ ไป ทั้งทางสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ศัพท์และวิชาใหม่ ๆ ทางวิศวกรรมศาสตร์ และเทคโนโลยีนั้นแทบจะไม่มีเลย จึงอาจจะตั้งข้อสังเกตได้ว่า หนังสือและวารสารภาษาไทยในวิชาดังกล่าวมีน้อย หอสมุดจึงอาจจะไม่จำเป็นต้องแจกแจงหัวข้อให้ละเอียดมากนัก คงใช้หัวข้อเดิมที่กว้าง ๆ ได้

ข้อเสนอแนะในการให้หัวข้อเรื่องภาษาไทย

หนังสือภาษาไทยที่มีเนื้อหาหลายคาน หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยขอนแก่นพิจารณาให้ตามเนื้อหาที่มีมากที่สุดเป็นอันดับแรก แล้วจึงให้หลาย ๆ หัวข้อตามเนื้อหา

ที่จำเป็นแล้วอาจจะพิจารณาให้หัวเรื่องที่ประชาชนสนใจอยู่ในขณะนั้น เช่น ประชาธิปไตย เป็นต้น

หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีหนังสือในทุกสาขาวิชา หัวเรื่องภาษาไทยส่วนใหญ่อยู่ในหมวดทั่ว ๆ ไป การให้หัวเรื่องค่อนข้างกว้าง หัวเรื่องภาษาไทยใช้มากเฉพาะที่มีอยู่ในบัตรรายการภาษาไทย ส่วนทางด้านดัชนีวารสารภาษาไทยนั้นเพิ่งเริ่มจัดทำจึงมีอยู่น้อย บรรณารักษ์ที่รับผิดชอบในการจัดหมู่และทำบัตรรายการนั้นเป็นอาจารย์ในแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์จึงไม่ไ้ทำงานทางสมุดเก็บเวลาเหมือนบรรณารักษ์ที่อื่นและมีการสับเปลี่ยนหน้าที่อยู่เสมอ หัวเรื่องภาษาไทยมีอัตราการเพิ่มน้อย เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๑๓ หรือ ๕ ปีมาแล้ว มีโครงการที่อาจารย์ในแผนกวิชา ๓ ท่าน คือ ศาสตราจารย์สุทธิลักษณ์ อัมพวันวงศ์ อาจารย์สาวิตรี แผงสภา อาจารย์อัมพร ทีชะระ ร่วมกันแปลหัวเรื่องจาก Sears List of Subject Headings เป็นภาษาไทยจนเสร็จแล้วเก็บไว้ใช้ดูเทียบเมื่อมีปัญหาในการให้หัวเรื่องหรือจะเพิ่มหัวเรื่องใด ๆ^๒ หัวเรื่องที่แปลเหล่านี้ส่วนหนึ่งได้นำออกมาใช้แล้วเมื่อมีสิ่งพิมพ์ในเรื่องนั้นออกมา

ปัญหาในการให้หัวเรื่องภาษาไทย

หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีปัญหาในการให้หัวเรื่องภาษาไทยซึ่งคล้ายคลึงกับที่อื่น ๆ ดังนี้

^๒ สัมภาษณ์นางอัมพร ทีชะระ แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บรรณารักษ์แผนกจัดหมู่และบัตรรายการหนังสือภาษาไทย หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. หัวเรื่องที่หนังสือคู่มือกำหนดไว้ไม่พอใช้เป็นปัญหาใหญ่และสำคัญที่สุดที่บรรณารักษ์พบเป็นประจำแรก เมื่อจะให้หัวเรื่องภาษาไทย
๒. หัวเรื่องบางหัวเรื่องไม่เหมาะสม เช่น ไม่ทันสมัย ไขคำที่เป็นศัพท์ทางวิชาการเกินควร จนผู้ใช้อาจจะไม่รู้จัก เหล่านี้เป็นหัวเรื่องที่บรรณารักษ์ไม่สามารถจะไขได้
๓. เกี่ยวกับการใช้การโยงข้อความ ยังไม่เป็นปัญหาเพราะมีอยู่น้อย และเท่าที่มีอยู่ก็พอจะไขได้ไม่ก่อปัญหา

หัวเรื่องภาษาไทยของหอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีข้อที่น่าสังเกตคือ หัวเรื่องที่เพิ่มนั้นมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่เป็นหัวเรื่องที่ไขแตกต่างไปจากของสมาคมหอสมุดแห่งประเทศไทย เช่น

หอสมุดกลางจุฬา ไข การสืบสวนทางอาชญากรรม

สมาคมหอสมุดให้ไข อาชญากรรมและอาชญากร, การสืบสวน

ปัญหาที่สำคัญภายในหอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอีกประการหนึ่งก็คือ ผู้ใช้นั้นอาจจะเกิดความสับสนเมื่อคนหาคำต่าง ๆ ในบัตรเรื่อง เพราะการเรียงบัตรรายการยังสับสนอยู่มาก เช่น หัวเรื่องเดียวกันอยู่คนละลิ้นชักซึ่งทำให้ผู้ใช้ไม่ได้นั่งสือที่ต้องการ

การประ เป็นคุณค่าหนังสือคู่มือเล่มที่ไขอยู่

หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไขหนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องเล่มของสมาคมหอสมุดแห่งประเทศไทยเป็นหลัก ส่วนเล่มของหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไขประกอบเปรียบเทียบเมื่อเกิดข้อสงสัย บรรณารักษ์ได้กล่าวถึงหัวเรื่องเล่มที่ไขอยู่ในปัจจุบัน ดังนี้

๑. ข้อเสียที่สำคัญที่สุดคือ มีหัวเรื่องไม่พอใช้ เนื่องจากไม่มีการปรับปรุงให้ทันสมัย ควรจะมีการพิมพ์ออกใหม่และเพิ่มเติมทุก ๆ ปี

๒. หนังสือเล่มนี้ไม่มีขายตามท้องตลาด มีจำหน่ายเฉพาะที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย หาด้อยากไม่สะดวก ขณะนี้หาซื้อไม่ได้เพราะหมดและยังไม่ได้จัดพิมพ์ใหม่

ส่วนปัญหาอื่น ๆ ยังไม่เห็นว่า เป็นข้อบกพร่อง ไม่ว่าจะ เป็นคานการ ไรค่า หรือการโยงข้อความ ซึ่งคิดว่ามีอยู่เพียงพอแล้ว แม้จะเพิ่มมากขึ้นก็อาจจะไม่ให้ประโยชน์นัก ส่วนคืนนี้มีอยู่บ้างในคานความชัดเจนในชงาย

หัวเรื่องที่เพิ่มเติมขึ้นใช้เอง

หัวเรื่องที่ได้พบจากการสำรวจนั้น เพิ่มขึ้นไม่มากนักประมาณครึ่งหนึ่งเป็นหัวเรื่องที่ใช้แตกต่างไปจากคู่มือของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นหัวเรื่องสาขาวิชาทั่ว ๆ ไป ไม่นับหนักในทางใดเหมือนหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หรือ หอสมุดศิริราช

หลักเกณฑ์ในการเพิ่มเติมหัวเรื่องขึ้นใช้เอง

๑. จะเติมเมื่อดูจากหนังสือคู่มือและดัชนีรายการจนแน่ใจแล้วว่าไม่เคยใช้หัวเรื่องนั้นมาก่อน

๒. เมื่อจะคิดหัวเรื่องภาษาไทยใหม่ ก็ดูเทียบจากหัวเรื่องภาษาอังกฤษ Sears List of Subject Headings เป็นหลักว่าควรจะใช้อย่างไร

๓. ดูตามหลักเกณฑ์ที่แนะนำไว้ในหนังสือหัวเรื่องภาษาไทยที่ใช้อยู่

อัตราการเพิ่มของหัวเรื่อง

หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไม่ได้ทำสถิติที่แน่นอนไว้แต่ประมาณได้ว่า อยู่ในเกณฑ์น้อย คือ เพิ่มขึ้นปีละน้อยกว่า ๑๐ คำ แต่ก็ไม่เท่ากันทุกปี หมวดวิชาที่เพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ สังคมศาสตร์ โดยเฉพาะชีวประวัติ ภาษาและวรรณคดี ประวัติศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีวิธีการปรับปรุงการให้หัวเรื่อง โดยสอบถามจากนิสิตที่เรียนวิชาบรรณารักษศาสตร์ว่าพบปัญหาอะไรบ้าง ในฐานะผู้ใช้ และแผนกบริการตอบคำถามก็จะเก็บปัญหาต่าง ๆ ไว้ในการปรับปรุงการให้หัวเรื่อง

ปัญหาในการให้หัวเรื่องชั้นใจเอง

มีปัญหาย่อยบางในค่าน้ำที่จะกำหนดชั้นใจ เนื่องจากไม่มีมาตรฐานว่าควรจะใช้ อย่างไร บรรณารักษ์ก็จะพิจารณาใช้ไปตามที่เห็นว่าเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการให้หัวเรื่องภาษาไทย

ในการพิจารณาให้หัวเรื่องหนังสือภาษาไทยที่มีเนื้อหาหลายด้าน หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะพิจารณาให้หัวเรื่องกับเนื้อหาที่มีมากที่สุดก่อน ต่อจากนั้นก็ให้ตามเนื้อเรื่องที่กำลังอยู่ในความสนใจขณะนั้นแล้วจึงดูตามเนื้อหาอื่น ๆ ที่เห็นว่า จำเป็น แต่ไม่นิยมให้หลาย ๆ หัวเรื่อง

หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เริ่มจัดตั้งขึ้นพร้อม ๆ กับมหาวิทยาลัย เชียงใหม่คือในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ นับเป็นมหาวิทยาลัย ในส่วนภูมิภาค แห่งแรกของ ประเทศไทย เมื่อเริ่มก่อตั้งนั้นมีคณะวิชาสังคมศาสตร์ เช่น คณะรัฐศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ เพิ่งจะเพิ่มคณะวิทยาศาสตร์ และแพทยศาสตร์ในภายหลัง ดังนั้น

หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จึงมีหนังสือในทางสังคมศาสตร์มาก หนังสือภาษาไทย ในสาขาวิชาเหล่านี้ก็มีอยู่มาก ดังนั้นปริมาณในการใช้หัวเรื่องภาษาไทยจึงมีมากและ เป็นแหล่งที่เพิ่มหัวเรื่องที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง

ปัญหาในการให้หัวเรื่องภาษาไทย

จากการสอบถามบรรณารักษ์ในแผนกทำบัตรรายการและจัดหมู่หนังสือภาษาไทย พบปัญหาสำคัญ ๆ ดังนี้

หัวเรื่องภาษาไทยที่เพิ่มเติมขึ้นเอง

หัวเรื่องภาษาไทยที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เพิ่มเติมขึ้นนั้น เป็นหัวเรื่องทุกสาขาวิชาไม่เน้นหนักในวิชาในวิชาหนึ่ง

หลักเกณฑ์ในการเพิ่มหัวเรื่องมีดังนี้

๑. เมื่อใดตรวจสอบจนแน่ใจว่าไม่มีการใช้หัวเรื่องที่จะให้ใหม่ขึ้นที่ใดแน่ ทั้งจากหนังสือคู่มือ ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย หรือ หัวเรื่องในรูปบัตรที่หอสมุดใดจัดทำขึ้นเองแล้วจึงจะเพิ่มหัวเรื่องขึ้นใหม่

๒. ดูเทียบจากหัวเรื่องภาษาอังกฤษของ Sears List of Subject Headings เป็นหลักแล้วถ้าไม่ละเอียดก็ดูจาก L.C. Subject Headings ประกอบอีกด้วย

อัตราการเพิ่มหัวเรื่องภาษาไทย

ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีประมาณการเพิ่มหัวเรื่องในแต่ละปี อยู่ในเกณฑ์มากกว่าท่อน ๆ คือ ประมาณปีละ ๕๐ คำขึ้นไป โดยเพิ่มในหมวดวิชาทางสังคมศาสตร์มากที่สุด รองลงไปเป็นของมนุษยศาสตร์ คือ ประวัติศาสตร์วรรณคดี และ ทฤษฎีวิทยาศาสตร์

ในด้านการปรับปรุงหัวเรื่อง ก็รับฟังปัญหาต่าง ๆ จากผู้ใช้ผ่านทางแผนกบริการตอบคำถาม และบริการแนะนำการไล้ของสมุด

ข้อเสนอแนะในการใช้หัวเรื่อง

หนังสือที่มีเนื้อหาหลาย ๆ ด้าน ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จะพิจารณาตามเนื้อเรื่องที่มีมากที่สุดให้หัวเรื่องนั้นก่อน แล้วจึงพิจารณาให้หัวเรื่องอื่น ๆ ที่สมควรอีก ๒-๓ หัวเรื่อง พร้อมกันนั้นก็พิจารณาว่าถ้ามีเรื่องที่กำลังเป็นที่สนใจก็จะให้หัวเรื่องนั้นด้วย

ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นห้องสมุดที่ให้ความสนใจในหัวเรื่องภาษาไทยมากจึงเป็นแหล่งเพิ่มหัวเรื่องที่สำคัญ หัวเรื่องภาษาไทยของห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีที่ไข่มุกทั้งในกานหนังสือภาษาไทย และดัชนีวารสารภาษาไทย บรรณารักษ์ทางหนังสือภาษาไทยจะรวบรวมหัวเรื่อง que เพิ่มเติมได้ปรับปรุงในหนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องของห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ให้ทันสมัยอยู่เสมอ

ปัญหาในการให้หัวเรื่องภาษาไทย

จากการสำรวจและสอบถามบรรณารักษ์พบว่า มีปัญหาดังนี้

๑. หัวเรื่องที่มีอยู่เดิมไม่เพียงพอ จำเป็นต้องเพิ่มหัวเรื่องใหม่ ๆ อยู่เสมอ
๒. ปัญหาในการใช้การโยงข้อความ (Cross Reference) ห้องสมุดได้พยายามทำบัตรโยงในเรื่องที่เห็นว่าจำเป็น และมีการให้คำอธิบายหัวเรื่อง (Scope Notes) ในคำที่สำคัญซึ่งอาจจะมีปัญหาบรรณารักษ์พบว่า ยังมีปัญหาการโยงข้อความเท่าที่วิสัยยังไม่สมบูรณ์ ต้องพยายามปรับปรุงต่อไป

การประเมินคุณค่าหนังสือคู่มือเล่มที่ใช้

ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ใช้หนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องที่ห้องสมุดได้จัดทำขึ้นเอง ซึ่งพิมพ์ครั้งหลังสุดใน พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นหลักการให้หัวเรื่องและคู่มือเปรียบเทียบกับคู่มือของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยด้วย

บรรณารักษ์ได้กล่าวถึงขอบเขตของคู่มือเล่มที่ใช้ไว้ดังนี้

๑. ความละเอียดถี่ถ้วนไม่พอใช้ เพราะควรปรับปรุงเพิ่มเติมทุก ๆ ปี ปัจจุบันจึงมีหัวเรื่องไม่เพียงพอ บางคำก็ใช้ศัพท์กว้างเกินไป
๒. ศัพท์บางคำไม่ทันสมัย ศัพท์บางคำต้องเปลี่ยนแปลง เพราะเป็นศัพท์ที่ผู้ใช้อาจไม่คุ้นเคยควรจะต้องแก้ไข

๓. การโยงข้อความ ทำให้สับสนบ้างในบางหัวเรื่อง เพราะว่ายังมีข้อบกพร่อง ส่วนใหญ่ยังมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะ "คู่มือเพิ่มเติม" ยังมีอยู่น้อยมาก

๔. หัวเรื่องเล่มนี้ไม่มีการพิมพ์เน้นหัวเรื่องที่ให้ใช้ได้ เป็นตัวอักษรสีเข้มหรือตัวโต ซึ่งจะทำให้สะดวก บรรณารักษ์จึงต้องใช้เวลาความสังเกตมาก บรรณารักษ์ที่จัดทำกล่าวว่า "แรกที่เกี่ยวพิมพ์ข้อใดโรเนียวใช้กันภายในห้องสมุด จึงไม่ได้พิมพ์ตัวโตเน้นหัวเรื่อง เนื่องจากต้องการให้ราคาถูกที่สุด"^๖

คู่มือการให้หัวเรื่องเล่มนี้โดยทั่วไป ก็มีความชัดเจนพอใช้โดยเฉพาะมีคำแนะนำการใส่และอธิบายหัวเรื่องในตอนต้นไว้ละเอียดเป็นประโยชน์มาก

หัวเรื่องที่เพิ่มเติมขึ้นใช้เอง

คู่มือการให้หัวเรื่องภาษาไทยฉบับที่ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ใช้อยู่ในขณะนี้ จากการสำรวจพบว่าส่วนใหญ่ประมาณ ๘๐% เป็นหัวเรื่องที่เพิ่มเติมขึ้นจากเล่มของสมาคมห้องสมุด มีอยู่เพียงส่วนน้อยที่แตกต่างออกไป เนื่องจากหัวเรื่องที่ใส่อยู่ในหนังสือคู่มือของห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยนำไปใช้เป็นหัวเรื่องเป็นส่วนใหญ่

หลักเกณฑ์ในการเพิ่มหัวเรื่องขึ้นใช้เอง

๑. คำเนื้ตามแนวทางที่ L.C. Subject Headings, Sears List of Subject Headings และหนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องภาษาไทย ต่าง ๆ ใดแนะนำไว้

สัมภาษณ์ นางสาวทองหยด ประทุมวงศ์ บรรณารักษ์แผนกจัดหมู่และ
ทำบัตรรายการภาษาไทย ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๑ มีนาคม ๒๕๑๔

๒. ดูเทียบจาก L.C. Subject Headings เป็นส่วนใหญ่ใช้ Sears List of Subject Headings ประกอบบ้างเมื่อจะเพิ่มหัวเรื่องชั้นใหม่ นอกจากนั้นก็ดูจาก คัมภีร์วารสารภาษาอังกฤษ เช่น Reader's Guide to periodical literature, Library literature ฯลฯ

๓. สำหรับการใช้ศัพท์เทคนิคต่าง ๆ บรรณาธิการมักจะปรึกษานักผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาก่อนว่าควรใช้อย่างไร

อัตราการเพิ่มหัวเรื่อง

หัวเรื่องที่มีปริมาณการเพิ่มขึ้นเท่าไรนั้นทางห้องสมุดไม่ได้ทำสถิติที่แน่นอนไว้ แต่พอจะประมาณได้ว่า อยู่ในเกณฑ์มากคือ ตั้งแต่ ๕๐ คำขึ้นไป หัวเรื่องจะเพิ่มในหมวดวิชาสังคมศาสตร์มากที่สุด รองลงไปเป็นวิชาทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เนื่องจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีคณะวิชาทางสาขาสังคมศาสตร์เป็นส่วนมาก

ปัญหาในการเพิ่มและปรับปรุงหัวเรื่องชั้นใจเอง

๑. ปัญหาในเรื่องการใช้คำทั้งหัวเรื่องประเภทที่คิดขึ้นใหม่และหัวเรื่องที่เคยแปลว่าทำอย่างไรจึงจะใช้คำที่สั้น ๆ มีความหมายตรงกับสิ่งที่ต้องการที่สุดและผู้ใช้เข้าใจ

โดยเฉพาะการใช้คำว่า "การ" และ "ความ" นั้นห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์พยายามคัดออก หรือลดคำนี้ไปไว้มาก่อน เพราะต้องการรวมหัวเรื่องที่เป็นเรื่องคล้ายคลึงกันไว้ใกล้กัน เพื่อความสะดวกและไม่ให้หัวเรื่องกระจัดกระจาย แต่ยังไม่แน่ใจนักว่าจะเป็นวิธีที่ดีที่สุด

สัมภาษณ์ นางสาวทองหยก ประทุมวงศ์ บรรณารักษ์แผนกจัดหมู่และ
ทำบัตรรายการภาษาไทย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๑ มีนาคม ๒๕๑๘

๒. ปัญหาในเรื่องการใช้ชื่อเฉพาะต่างๆ เช่น ชื่อองค์กร พิจารณาต่าง ๆ จะต้องหาชื่อที่เป็นทางการและถูกต้องที่สุด แล้วทำบัตรโยงจากชื่อที่คนทั่ว ๆ ไปรู้จัก ไปยังชื่อนั้น

ชื่อเฉพาะที่ทับศัพท์จากภาษาต่างประเทศ เช่น ชื่อคน เมื่อถอดเป็นภาษาไทย แต่ละแห่งมักจะใช้ตัวสะกดไม่เหมือนกัน ซึ่งจะเกิดปัญหาต่อไปคือ การเรียงบัตรซึ่งไม่อยู่ด้วยกันผู้ใช้ก็จะหาไม่พบ และบัตรรายการกระจัดกระจาย

ขอเสนอแนะในการปรับปรุงหัวเรื่อง

ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปรับปรุงหัวเรื่องโดยการติดต่อกับผู้ใช้ที่มาถาม และร่วมมือกันระหว่างบรรณารักษ์ในแผนกต่าง ๆ เก็บปัญหาที่แต่ละคนพบมาปรับปรุง

๑. เนื่องจากไม่มีหัวเรื่องที่เป็นมาตรฐาน (Standard List) ห้องสมุดต่าง ๆ จึงคัดสรรปัญหาไปต่าง ๆ กันโดยควรจะดูจากประเภทของห้องสมุดและผู้ใช้ควรจะให้หัวเรื่องอย่างไร

๒. ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์พยายามปรับปรุงเรื่องกรโย่งข้อความ และคำอธิบายหัวเรื่อง (Scope Notes) เพราะพิจารณาเห็นว่า เป็นสิ่งที่จำเป็น แม้ห้องสมุดเฉพาะบางแห่งจะยังไม่เห็นความจำเป็นนัก แต่ควรจะให้ความสนใจมากกว่านี้

๓. หัวเรื่องใหม่ ๆ จะใช้อย่างไรนั้น เป็นหน้าที่ของบรรณารักษ์ที่จะติดตามความเคลื่อนไหวของวิชาการใหม่ ๆ เพื่อทราบว่าเขานิยมใช้คำไหนและแพร่หลายเป็นที่คุ้นเคยหรือไม่ เช่น นิเวศวิทยา, สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ หรือคำว่า "เครื่องคำนวณอิเล็กทรอนิกส์" ห้องสมุดเปลี่ยนมาใช้คำว่า "คอมพิวเตอร์" แล้ว เนื่องจากเป็นคำศัพท์ที่แพร่หลาย และใช้คำว่า "การขนส่ง" แทน "ขนส่ง" เนื่องจากพบการใช้ชื่อนั้น เช่น "กรมการขนส่ง" หรือ "วารสารการขนส่ง"

๔. หัวเรื่องจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยอยู่เสมอ โดยเฉพาะพวก
ชื่อเฉพาะต่าง ๆ เช่น ชื่อสถาบันต่าง ๆ ชื่อสนธิสัญญา ต้องมีการปรับปรุงโดยหาชื่อ
ที่ใหม่ที่สุด

ข้อเสนอแนะในการให้หัวเรื่อง

การให้หัวเรื่องสำหรับเอกสารที่มีเนื้อหาหลายด้าน หอสมุดกลางมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ พิจารณาให้หลายหัวเรื่องตามเนื้อหาที่มี เพราะเห็นว่าจะเป็นวิธีที่ผู้
จะมีโอกาสค้นหาได้สะดวกที่สุด ดังนั้นแม้จะมีเนื้อเรื่องอยู่เพียงสั้น ๆ เช่น
พระภูมิเจ้าที่ ก็พยายามกำหนดหัวเรื่องให้ ถ้าเป็นหนังสือรวมชีวประวัติ ก็ให้หัวเรื่อง
ตามชื่อบุคคลสำคัญไม่เกิน ๕ ชื่อ

หอสมุดศิริราชมหาวิทยาลัยมหิดล

หอสมุดศิริราช แม้จะมีลักษณะเป็นหอสมุดเฉพาะทางสาขาแพทยศาสตร์
แต่ก็ทำหน้าที่เป็นหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยมหิดลด้วย เนื่องจากเป็นหอสมุดที่เป็น
ปีกแผ่นมาก่อนคณะอื่น ๆ แต่เดิมเมื่อยังใช้ชื่อว่า มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ เปิดสอน
เฉพาะสาขาวิชาทางแพทยศาสตร์ ต่อมาจึงเริ่มมีสาขาวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์
ภายหลังเมื่อได้เปลี่ยนชื่อเป็นมหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ แต่หอสมุด
ศิริราชก็ทำหน้าที่คล้ายหอสมุดกลางตลอดเวลา ในการสำรวจครั้งนี้จึงได้ทำการสำรวจ
หอสมุดศิริราช ในฐานะหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งในปัจจุบันก็พยายาม
ปรับปรุงเพิ่มหนังสือและเอกสารทางวิทยาศาสตร์ด้านต่าง ๆ และสังคมศาสตร์ให้มากขึ้น

๕. เชาวน์ เรียงสุวรรณ, การจัดส่วนราชการ ๒๕๑๒ (พระนคร: มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, ๒๕๑๔) หน้า ๑๐๔.

การให้หัวเรื่องภาษาไทยของหอสมุดศิริราชนั้น พบว่าแตกต่างจากห้องสมุดอื่น ๆ มากเนื่องจากหนังสือส่วนใหญ่เป็นหนังสือเฉพาะสาขาแพทยศาสตร์ หัวเรื่องภาษาไทยเท่าที่หนังสือมีกำหนดไว้ นั้น ใช้ได้น้อยมาก เฉพาะหนังสือทั่ว ๆ ไปซึ่งห้องสมุดยังมีจำนวนน้อยนั้น หอสมุดแทบจะไม่ได้ใช้หัวเรื่องจากหนังสือคู่มือเลย หัวเรื่องภาษาไทยที่มีมากที่สุดคือหัวเรื่องที่ใช้ในดัชนีวารสารภาษาไทย ห้องสมุดมีอยู่ประมาณ ๕๐ รายการ มีบทความอยู่มากพอสมควร หอสมุดศิริราชใช้หัวเรื่องจาก Medical Subject Headings เป็นหลักในการที่จะเพิ่มหัวเรื่องก็ดูเทียบแล้วแปลหรือคัดแปลงมาใช้ในภาษาไทย

ปัญหาในการให้หัวเรื่องภาษาไทย

๑. หัวเรื่องภาษาไทยที่หนังสือคู่มือเล่มต่าง ๆ กำหนดไว้ไม่พอใช้หรืออาจจะกล่าวได้ว่าแทบไม่ใช้เลย
๒. หัวเรื่องส่วนใหญ่ที่ใช้ต้องแปลหรือคิดขึ้นเอง จึงเกิดปัญหาสำคัญในการใช้คำให้เหมาะสม เพื่อให้ผู้ใช้เข้าใจถูกต้อง

ส่วนปัญหาอื่น ๆ เช่น ความไม่ทันสมัยของหัวเรื่อง การใช้การโยงข้อความเป็นสิ่งสำคัญควรมีให้มาก แต่ที่หอสมุดศิริราชยังไม่มีปัญหาในการใช้

การประเมินคุณค่าหนังสือคู่มือที่ใช้อยู่

หอสมุดศิริราชใช้หนังสือคู่มือของหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประกอบเป็นคู่มือสำหรับให้หัวเรื่องหนังสือทั่ว ๆ ไป แต่ก็เห็นว่าใช้น้อยมาก บรรณารักษ์จึงพอจะบอกความบกพร่องของหัวเรื่องเล่มนี้ได้ดังนี้

๑. ความละเอียดของหัวเรื่องไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในสาขาวิชาเฉพาะ เช่น การแพทย์จึงแทบจะใช้ไม่ได้เลย

๒. ไม่ทันสมัยเนื่องจากไม่มีการปรับปรุงทุก ๆ ปี เช่น หนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องภาษาต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

บรรณารักษ์กล่าวว่า ควรจะมีหนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องภาษาไทยในสาขาแพทยศาสตร์โดยเฉพาะ ขณะนี้หอสมุดศิริราชได้แปลและรวบรวมหัวเรื่องภาษาไทยไว้มากพอประมาณโดยให้ชื่อว่า "หัวเรื่องภาษาไทยทางการแพทย์" แต่ยังไม่ได้พิมพ์หรือจัดสำเนาเผยแพร่ เพราะต้องตรวจสอบให้ดี แล้วจึงจะนำออกเผยแพร่ ปัจจุบันมีห้องสมุดแพทย์แห่งอื่น ๆ มาติดต่อขอนำหัวเรื่องภาษาไทยไปใช้หลายแห่ง เช่น ห้องสมุดโรงพยาบาลหญิง ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา^๖

การเพิ่มหัวเรื่องภาษาไทยขึ้นใช้เอง

หอสมุดศิริราชมีหลักเกณฑ์ในการเพิ่มและปรับปรุงหัวเรื่องดังนี้

๑. จะเพิ่มหัวเรื่องขึ้นต่อเมื่อตรวจสอบจนแน่ใจว่าไม่มีหัวเรื่องนั้น

๒. ดูเทียบจาก Medical Subject Headings เป็นหลักในการเพิ่มเติมหัวเรื่องทางแพทยศาสตร์ ถ้าเป็นหัวเรื่องในสาขาอื่น ๆ ก็ดูเทียบจาก

L.C. Subject Headings และ Sears List of Subject Headings

๓. ดูจากคำแนะนำในหนังสือคู่มือภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่แนะนำไว้

อัตราการเพิ่มของหัวเรื่อง

หอสมุดศิริราชเริ่มแปลหัวเรื่องจาก Medical Subject Headings และคิดคำศัพท์ใหม่ในสาขาอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๕ คือ เมื่อเริ่มทำคณนัวารสารภาษาไทย หัวเรื่องมีปริมาณการเพิ่มอยู่เรื่อย ๆ แต่ไม่ได้เก็บ-

^๖สัมภาษณ์ นางสาวกาญจนา ไสภโณกร บรรณารักษ์แผนกวารสารหอสมุดศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล ๓๐ มกราคม ๒๕๑๔

เป็นสถิติแน่นอนเอาไว้ ประมาณไว้ว่าอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง คือ ประมาณปีละค่ากว่า ๕๐ คำ ปริมาณการเพิ่มในแต่ละปีไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับจำนวนเอกสารที่มีในแต่ละปี จำนวนหนังสือส่วนใหญ่เพิ่มทางแพทยศาสตร์มากที่สุด

ปัญหาในการเพิ่มหัวเรื่องขึ้นใจเอง

ปัญหาสำคัญของหอสมุดศิริราชคือ การแปลหัวเรื่องจากศัพท์ภาษาต่างประเทศ เป็นภาษาไทย ได้ใช้วิธีการ ๒ วิธีคือ

๑. หัวเรื่องใดที่แปลได้ก็แปลออกเป็นภาษาไทย แล้วปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญว่าเหมาะสมหรือไม่ เนื่องจากการบัญญัติศัพท์นั้นประเทศเรายังไม่มีมาตรฐาน จึงเกิดปัญหาในบางคำเมื่อแปลออกมาแล้วผู้ใช้ไม่รู้จัก ไม่ตรงกับคำที่ผู้ใช้คิดและมาค้นหา ซึ่งต้องทำบัตรโยงช่วย

๒. การทับศัพท์ หอสมุดศิริราชจะใช้การทับศัพท์ในบางคำที่ไม่สามารถจะแปลได้ หรือพิจารณาแล้วเห็นว่าคำภาษาต่างประเทศคำนั้นเป็นคำที่ผู้ใช้คุ้นเคยมากแล้ว และได้วางกฎเกณฑ์ในการทับศัพท์ขึ้นเองโดยเขียนทับศัพท์จากเสียงอ่าน เช่น Ch- ใช้ "ช" หรือ "จ" ตัวอย่างในคำว่า Chromosome หอสมุดศิริราชใช้เขียนทับศัพท์ว่า "โครโมโซม"

ส่วนการเพิ่มหัวเรื่องภาษาไทยนั้นมียูบบ้างในบางหมวดวิชา เช่น มักจะเพิ่มชื่อ "สมุนไพร" ต่าง ๆ หัวเรื่องที่กำหนดไว้ใน Medical Subject Headings ให้ไว้กว้างเกินไป จำเป็นต้องแยกให้ละเอียดและเพิ่มชื่อ สมุนไพร ที่มีเฉพาะในประเทศไทยขึ้นเอง

ลักษณะของหัวเรื่องภาษาไทยที่แปลและเพิ่มเติมขึ้นเอง

หัวเรื่องภาษาไทยที่สำรวจไคมาทั้งหมดของหอสมุดศิริราชพบว่าครั้งหนึ่ง คำที่ทับศัพท์ นอกจากนั้นเป็นการแปลมา หัวเรื่องที่ใช่แตกต่างไปจากหนังสือคู่มือ ในหัวเรื่องทั่ว ๆ ไป ก็มีอยู่บ้าง เช่น ใช้ "การบริหาร" แทนที่จะใช้ "บริหาร, การ"

เหมือนคู่มือของสมาคมหอสมุดแห่งประเทศไทย

นอกจากนั้นมี "หัวเรื่องย่อย" ที่มีลักษณะพิเศษ หอสมุดอื่นไม่มีใช้ เนื่องจากเป็นหัวเรื่องย่อยทางการแพทย์โดยเฉพาะ เช่น

การป้องกันและควบคุม

การรักษา

การวินิจฉัย

ความผิดปกติ

เป็นพิษ

บาดเจ็บ

ขอเสนอแนะเกี่ยวกับหัวเรื่องภาษาไทย

บรรณารักษ์หอสมุดศิริราชเสนอแนะว่า แต่ละหอสมุดควรจะทำ "Subject Authority File" เฉพาะบรรณารักษ์ไว้เป็นหลักฐานในการทำงาน เพื่อความสะดวกของบรรณารักษ์หลาย ๆ คน เมื่อจะใช้หัวเรื่องภาษาไทยจะได้มาตรวจสอบ ทำให้ใช้หัวเรื่องเหมือนกัน และรู้ว่ามิใช่หัวเรื่องใดที่เคยใช้แล้วหรือหัวเรื่องอื่น ๆ ที่มีความหมายใกล้เคียงกัน ก็ทำเป็นบัตรโยงไว้ให้มาก ๆ เพราะว่าเป็นประโยชน์แก่บรรณารักษ์ บรรณารักษ์จะได้ตัดสินใจดีกว่าควรที่จะเลือกใช้คำใด ที่ Subject Authority File เพื่อความสะดวกในการทำบัตรรายการและจัดหมู่ บรรณารักษ์อาจจะให้เลขหมู่กำกับไว้ด้วยก็เป็นการดี^๑

^๑สัมภรณ์นางวิภา โภยสุโข บรรณารักษ์แผนกจัดหมู่และทำบัตรรายการ
หนังสือภาษาไทย หอสมุดศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล ๓๐ มกราคม ๒๕๑๘

วิธีการปรับปรุงการให้หัวเรื่อง

หอสมุดศิริราชมีวิธีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหัวเรื่องให้ทันสมัยและตรงกับความต้องการของผู้ใช้โดยรับฟังความคิดเห็นจากบรรณารักษ์ในแผนกบริการตอบคำถาม หรือติดต่อกับผู้ใช้โดยตรงเมื่อเห็นว่าผู้ใช้คนหาอะไรไม่พบก็สอบถามความคิดเห็นจากผู้ใช้งาน เขาคิดจะหาจากหัวเรื่องคำใด แล้วนำขอมูลที่ได้มาปรับปรุงหัวเรื่อง

ข้อเสนอแนะในการให้หัวเรื่อง

เมื่อมีหนังสือที่มีเนื้อหาหลายด้าน หอสมุดศิริราชจะพิจารณาให้หัวเรื่องที่กว้างๆ ครอบคลุมเนื้อเรื่องที่มีอยู่ หัวเรื่องที่ให้ไม่เกิน ๓-๔ หัวเรื่อง

หอสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหง

หอสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหงจัดตั้งขึ้นพร้อมกับมหาวิทยาลัยรามคำแหงเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ ดังนั้นจึงเป็นหอสมุดที่ใหม่ที่สุด การดำเนินงานของหอสมุดยังอยู่ในระยะปรับปรุงเนื่องจากบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ยังขาดประสบการณ์ นักศึกษาก็มีจำนวนมาก และมีพื้นฐานทางการศึกษาต่าง ๆ กัน หอสมุดจึงจำเป็นต้องให้บริการคนคว่าอย่างดี ในการให้หัวเรื่องภาษาไทยนั้นมีการจัดทำเป็นบัตรรายการภาษาไทย และบัตรดัชนีวารสารภาษาไทย ซึ่งมีจำนวนบัตรมากพอสมควร

ปัญหาในการให้หัวเรื่องภาษาไทย

๑. หัวเรื่องเท่าที่มีอยู่ในหนังสือคู่มือไม่พอใช้ บรรณารักษ์จึงจำเป็นต้องเพิ่มเติมเองตามที่ได้เห็นว่าเหมาะสม
๒. หัวเรื่องที่มีอยู่ไม่ทันสมัย ศัพท์บางคำที่ใช้เป็นหัวเรื่องผู้ใช้อาจจะไม่ค้นหาที่คำนั้น บรรณารักษ์จึงต้องเปลี่ยนไปใช้คำอื่น ๆ หรือทำบัตรโยง

๓. การใช้การโยงข้อความ (Cross Reference) นั้น พบว่าเป็นปัญหาที่เกิดความสับสนยุ่งยาก เนื่องจากไม่ตรงกับความคิดของบรรณารักษ์ บางคำจึงใช้ไม่ได้เลย เช่น โยงจากคำที่ควรจะใช้ไปยังคำที่ไม่ควรใช้

การประเมินคุณค่าหนังสือคู่มือเล่มที่ใช้อยู่

หอสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหงใช้หนังสือคู่มือเล่มของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย บรรณารักษ์กล่าววาทชอบกรองนั้นมีอยู่บ้างดังนี้

๑. ความละเอียดและจำนวนของหัวเรื่องในปัจจุบันไม่พอใช้ ควรจะปรับปรุงเพิ่มเติมให้เพิ่มเติมให้ละเอียดขึ้น
๒. ศัพท์บางคำไม่ทันสมัย ควรจะมีการเปลี่ยนแปลง
๓. การโยงข้อความที่มีอยู่น้อยเกินไปไม่เพียงพอเพราะเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์และจำเป็นมาก

นอกจากนี้ก็มีส่วนที่อยู่บางในคานการพิมพ์ที่ชัดเจน วิธีใช้คำอธิบายต่าง ๆ เข้าใจง่ายและเรียงตามลำดับอักษร

หัวเรื่องที่เพิ่มเติมขึ้นใช้เอง

หัวเรื่องที่เพิ่มเติมขึ้นใช้เอง หอสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหงได้พิจารณาเป็นชั้น ๆ ตามหลักเกณฑ์ดังนี้

๑. เมื่อตรวจสอบคานชัดแล้วว่าไม่เคยใช้หัวเรื่องนั้นในที่ใด ๆ มาก่อน
๒. ดูเทียบจากหัวเรื่องภาษาอังกฤษ คือ L.C. Subject Headings
๓. ใช้ตามหลักเกณฑ์ที่แนะนำไว้ในหนังสือคู่มือเมื่อจะเติมหัวเรื่องเอง
๔. บางครั้งอาจจะดูจากหัวเรื่องที่ ใช้ในดัชนีวารสารภาษาไทย เล่มใหม่ ๆ

ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

อัตราการเพิ่มของหัวเรื่อง

ทุก ๆ ปีหัวเรื่องจะเพิ่มขึ้นไม่เท่ากัน น้อยหรือมากขึ้นอยู่กับจำนวนเอกสาร หอสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหงไม่ได้ทำสถิติจำนวนหัวเรื่องที่เพิ่มไว้ แต่พอจะกะประมาณได้ว่า อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง คือ ต่ำกว่าปีละ ๕๐ คำ เนื่องจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีคณะวิชาส่วนใหญ่ในสาขาสังคมศาสตร์ หัวเรื่องในหมวดวิชาสังคมศาสตร์จึงเพิ่มขึ้นมากที่สุด รองลงไปก็เป็นหัวเรื่องทั่ว ๆ ไป

ปัญหาในการเพิ่มหัวเรื่อง

ปัญหาที่สำคัญและพบมากที่สุด คือ การเลือกชื่อย่อคำที่จะเป็นหัวเรื่องให้สะดวกใจความและผู้ใช้เข้าใจความหมาย มิว่าจะเป็นการแปลหรือหัวข้อต่าง ๆ ที่คิดเพิ่มขึ้นเอง

ข้อเสนอแนะในการให้หัวเรื่อง

เอกสารที่มีเนื้อหาหลายด้าน จะพิจารณาให้หัวเรื่องที่กว้าง, ครอบคลุมเนื้อเรื่องเหล่านั้น แต่กำหนดไว้ไม่เกิน ๓ หัวเรื่อง

การปรับปรุงการให้หัวเรื่อง

บรรณารักษ์หอสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหงเสนอความคิดเห็นว่า อยากจะติดต่อขอหัวเรื่องต่าง ๆ จากสถาบันที่มีสาขาวิชาใกล้เคียงกัน เช่น จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เพื่อจะได้นำมาเป็นหลักเปรียบเทียบในการคิดคำขึ้นใช้ แต่การปรับปรุงภายในหอสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหงขณะนี้ยังไม่ทำได้ เนื่องจากเพิ่งย้ายห้องสมุดงานยังไม่เรียบร้อยดี แผนกบริการตอบคำถามก็ยังไม่ได้รับคำถามในปัญหาการให้ชื่อย่อต่าง ๆ แต่มีโครงการว่าจะปรับปรุงเรื่อย ๆ ไป โดยเพิ่มการติดต่อกับผู้ใช้มากขึ้น

สัมภาษณ์ นางสาวชนพิศ พรรัมย์ บรรณารักษ์แผนกวารสารหอสมุด
มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๖ มีนาคม ๒๕๑๘

หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ในปัจจุบันเป็นหอสมุดที่มีขนาดใหญ่และเป็นปีกแฉกที่สุดในจำนวนห้องสมุดหลาย ๆ วิทยาเขต (Campus) เนื่องจากที่ประสานมิตร เปิดสอนนิสิตหลายระดับ ตั้งแต่ปริญญาตรีจนถึงปริญญาเอก ในขณะที่ที่วิทยาเขตอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีสอนเฉพาะระดับปริญญาตรี ดังนั้นหอสมุดที่ประสานมิตรจึงมีฐานะเป็นหอสมุดกลาง การใช้หัวเรื่องภาษาไทยของหอสมุดประสานมิตรได้รับความสนใจและปรับปรุงเป็นอย่างมาก จากบรรณารักษ์ซึ่งเป็นอาจารย์ในแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ควบในขณะเดียวกัน ซึ่งบรรณารักษ์ได้รวบรวมหัวเรื่องภาษาไทยที่คิดขึ้นใช้ภายในห้องสมุด เป็นลักษณะที่เรียกว่า Subject Authority File เรียงไว้เป็นรูปของบัตรรายการ เพื่อเป็นแหล่งกลางในค้นหัวเรื่องภาษาไทย ถ้าบรรณารักษ์ในแผนกอื่น ๆ ที่ใช้หัวเรื่อง เช่น วารสารและจุลสารภาษาไทย มีข้อสงสัยก็มาตรวจสอบจากบัตรหัวเรื่องเหล่านี้

ปัญหาในการให้หัวเรื่องภาษาไทย

๑. หัวเรื่องที่มีอยู่ไม่พอใช้ เนื่องจากมีสาขาวิชาใหม่ ๆ และเอกสารเพิ่มขึ้นมากมาย หัวเรื่องก็จำเป็นที่จะต้องเพิ่มขึ้นด้วย
  ๒. หัวเรื่องที่มีอยู่ไม่ทันสมัย ศัพท์ที่ใช้เป็นหัวเรื่องบางครั้งก็ต้องเปลี่ยนแปลง แต่จะเปลี่ยนอย่างไรดีเป็นปัญหาสำคัญสำหรับบรรณารักษ์มาก เพราะถ้าเปลี่ยนไปใช้คำใหม่ ผู้ใช้ก็อาจจะไม่รู้จักหรือไม่คุ้นเคยกับคำนั้น
- ตัวอย่างศัพท์ที่เปลี่ยนไป เช่น เดิมใช้ว่า "ทัศนคติ" ซึ่งเป็นที่รู้จักแพร่หลาย ปัจจุบันนักวิชาการเปลี่ยนมาใช้คำว่า "เจตคติ" แทน บรรณารักษ์ควรจะเปลี่ยนบัตรรายการเป็นหัวเรื่อง เจตคติหรือไม่

ศัพท์อีกคำหนึ่งคือ "โสตทัศนศึกษา" ปัจจุบันผู้เชี่ยวชาญให้ใช้คำว่า "เทคโนโลยีทางการศึกษา" แทน^๔

๓. การใช้การโยงข้อความ (Cross Reference) มีปัญหาอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก
๔. มีบรรณาธิการหลายคนที่ใช้หัวเรื่องภาษาไทย บางครั้งเมื่อไม่ใคร่ตรวจสอบกับบัตรเรื่อง ที่รวบรวมไว้ให้ดี จึงทำให้ใช้หัวเรื่องแตกต่างกันไป หรือบางทีก็ซ้ำ ๆ กัน เช่น รวมนิพนธ์ และชุมนุมพิพนธ์

การประเมินคุณค่าหนังสือคู่มือ **เอมที่** ไซอยู่

หอสมุดประสานมิตรใช้หนังสือคู่มือเล่มของสมาคมหอสมุดแห่งประเทศไทย แต่ไซประกอบเท่านั้น เนื่องจากมีหัวเรื่องไม่พอใช้ ส่วนใหญ่จะใช้หัวเรื่องที่รวบรวมเพิ่มเติมเก็บไว้เอง หนังสือคู่มือเล่มที่ไซอยู่มีข้อเสียดังนี้

๑. ความละเอียดและจำนวนหัวเรื่องไม่พอใช้ ส่วนใหญ่เป็นหัวเรื่องกว้าง ๆ เมื่อใช้กับหนังสือในสาขาวิชา เฉพาะทาง ๆ ต้องคิดหัวเรื่องขึ้นใหม่

๒. ไม่ทันสมัยและการใช้คำบางครั้งก็ไม่เหมาะสม

๓. มีคำอธิบายหัวเรื่อง (Scope Note) ไม่เพียงพอ บางคำมีแต่หัวเรื่อง ทำให้ไม่รอบเขตและความหมายของบางคำ

ส่วนเรื่องอื่น ๆ เช่น การโยงข้อความก็ยังไม่พบว่ามีปัญหา วิธีใช้อ่านแล้วต้องทำความเข้าใจดีเพราะไม่ถนัดนัก

ขอเสนอแนะในการปรับปรุงหนังสือคู่มือ

ควรจะมีศูนย์กลางประสานงานจัดการรวบรวมหัวเรื่องจากที่ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะ

---

^๔สัมภาษณ์ นายสุทัศน์ ส่องแสงจันทร์ บรรณาธิการแผนกจัดหมู่และบัตรรายการ หนังสือภาษาไทย หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร ๑๙ มีนาคม ๒๕๑๔

เป็นสมาคมหอสมุดแห่งประเทศไทย เข้ามามีบทบาทจัดการโดยควรจะถามปัญหาจาก
ผู้ใช้และความต้องการต่าง ๆ มาเป็นหลักในการปรับปรุงด้วย^{๑๐}

หัวข้อภาษาไทยที่เพิ่มเติมขึ้นใช้เอง

หอสมุดประสานมิตรมีหลักเกณฑ์ในการเพิ่มเติมหัวข้อเรื่องขึ้นใช้เองดังนี้

๑. เมื่อตรวจสอบอย่างแน่นอนแล้วว่าไม่มีหัวเรื่องนั้น
๒. ดูเทียบจากหัวข้อภาษาอังกฤษของ L.C. Subject Headings
ถ้าเขามีไข้อยู่ก็แปลหรือคัดแปลลงมา
๓. ดูจากดัชนีวารสารต่าง ๆ ประกอบ เช่น หัวเรื่องทางการศึกษาก็ดู
เทียบจากหัวข้อเรื่องใน Education Index
๔. สอบถามอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในหมวดวิชาต่าง ๆ ถึงคำศัพท์ที่ควรจะใช้
๕. สอบถามนิสิตหรือผู้ใช้หอสมุดอื่น ๆ ว่าควรจะใช้คำไหนเป็นหัวเรื่อง
๖. ใช้ตามหลักเกณฑ์ที่แนะนำไว้ในหนังสือหัวข้อเรื่องเมื่อจะเติมขึ้นเอง

อัตราการเพิ่มของหัวเรื่อง

หัวข้อภาษาไทยของหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ในระยะ ๒ - ๓ ปีมานี้ มีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงมาก แต่เข้าใจว่าในปีต่อ ๆ ไป ปริมาณการ
เพิ่มอาจจะลดลง หอสมุดไม่ได้เก็บสถิติที่แน่นอนไว้ พอจะประมาณได้ว่าอยู่ในเกณฑ์มาก
คือ เพิ่มขึ้นปีละ ๕๐ คำขึ้นไป หมวดวิชาที่เพิ่มขึ้นมาก คือ วิทยาศาสตร์ เพราะมีหนังสือ
เฉพาะวิชาเกิดขึ้นมาก รองลงมาคือในหมวดวิชาการศึกษา เนื่องจากเดิมหอสมุดแห่งนี้
เน้นหนักทางด้านการศึกษาแต่ปัจจุบันมีหนังสือทุกสาขา

วิธีการในการปรับปรุงการให้หัวเรื่อง

๑. ปรัชญาและรับฟังปัญหาในการให้หัวเรื่องจากแผนกบริการตอบคำถาม
๒. ทิศตอสอดถามจากผู้ใช้โดยตรง
๓. จากการสอนนิสิตก็สอดถามปัญหาและข้อคิดเห็นต่าง ๆ จากนิสิต

ข้อเสนอแนะในการให้หัวเรื่อง

สำหรับเอกสารที่มีเนื้อหาหลายด้าน หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จะพิจารณาให้หลายหัวเรื่องตามเนื้อเรื่องที่มี หนังสือชีวประวัติก็จะให้หัวเรื่องตามชื่อเจ้าของชีวประวัติที่เห็นว่าเป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้

ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร

ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร ที่วังท่าพระ เพิ่งย้ายไปอยู่ในอาคารใหม่เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ ซึ่งมีเนื้อที่กว้างขวางขึ้น มหาวิทยาลัยศิลปากรมีคณะวิชาส่วนใหญ่ในสาขาทางมนุษยศาสตร์ เช่น อักษรศาสตร์ โบราณคดี จิตรกรรม มัณฑนศิลป์ คณะวิทยาศาสตร์ เพิ่งจัดตั้งขึ้น หนังสือและเอกสารที่มีอยู่จึงเน้นหนักในสาขาวิชาทางมนุษยศาสตร์และศิลปกรรมมาก หัวเรื่องภาษาไทยที่ใช้อยู่ในบัตรรายการจะเรียงปนกับบัตรประเภทอื่น ๆ ตามแบบพจนานุกรม

ปัญหาในการให้หัวเรื่องภาษาไทย

จากการสอบถามบรรณารักษ์ ปัญหาต่าง ๆ มีเหมือนกับห้องสมุดอื่น ๆ พอจะสรุปได้ดังนี้

๑. หัวเรื่องที่หนังสือคู่มือให้ไว้ไม่พอใช้ ใช้ได้เฉพาะบางหัวเรื่องเท่านั้น บางหัวเรื่องก็ขาดรายละเอียดมาก โดยเฉพาะด้านศิลปแขนงต่าง ๆ โบราณคดี ประวัติศาสตร์

๒. หัวเรื่องที่มีอยู่ไม่ทันสมัย บางคำที่ใช้เป็นหัวเรื่อง ผู้ใช้ก็อาจจะไม่รู้จักหรือไม่คิดจะค้นที่คำนั้น

ปัญหาอื่น ๆ เช่น การโยงข้อความ บรรณารักษ์บอกกว่ายังไม่พบว่ามีปัญหา

เนื่องจากปริมาณหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ยังมีไม่มากส่วนใหญ่ผู้ใช้จะถามจากบรรณารักษ์โดยตรง เมื่อจะค้นคว้าอะไร ไม่ค่อยนิยมใช้บัตรรายการ ดังนั้นผู้ใช้จึงแทบจะไม่รู้จักหัวเรื่องและไม่ได้ใช้เลย๑๑

การประเมินคุณค่าหนังสือคู่มือเล่มที่ใช้อยู่

ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากรใช้หนังสือคู่มือเล่มของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย และได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับหนังสือคู่มือนี้ดังนี้

๑. ความละเอียดในการกำหนดหัวเรื่องนั้น โดยทั่ว ๆ ไปพอใช้ได้ แต่ในบางสาขาวิชายังไม่ละเอียดพอ
  ๒. คำที่ใช้ในนั้นอ่านเข้าใจดี แต่บางหัวเรื่องไม่ทันสมัย ควรจะมีการปรับปรุงและเพิ่มเติมหัวเรื่องอยู่เสมอ
- ส่วนที่ที่มีอยู่บาง คือ วิธีใช้และคำอธิบายต่าง ๆ เข้าใจง่าย การโยงข้อความ (Cross Reference) เท่าที่พอใช้ยังไม่มีปัญหา

หัวเรื่องภาษาไทยที่เพิ่มเติมขึ้นใช้เอง

ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากรมีหลักเกณฑ์สำหรับหัวเรื่องที่เพิ่มเติมขึ้นใช้เองดังนี้

๑. เมื่อตรวจสอบจนแน่ใจแล้วว่าไม่มีหัวเรื่องนั้น
๒. คุเทียบจากหัวเรื่องภาษาอังกฤษของ Sears List of Subject Headings แล้วแปล หรือคัดแปลงออกมา
๓. พิจารณาความเหมาะสมว่าจะใช้หัวเรื่องเช่นไร ตามคำแนะนำที่หนังสือคู่มือบอกไว้

๑๑ สัมภาษณ์นางสาวสุคนธ์ กังนิกร บรรณารักษ์แผนกจัดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทย ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร ๒๑ มีนาคม ๒๕๑๘

๔. คำศัพท์ที่บัญญัติขึ้นใจเองในสาขาเกี่ยวกับศิลปกรรมดูเทียบจากหนังสือภาษาไทย ๒ เล่ม คือ อภิธานศัพท์ ของ สงวน รัชกฤษ และ ศิลปสังเคราะห์ ของ ศิลป์ พีระศรี

๕. ในบางครั้งก็ดูเทียบจากหลักสูตรของคณะต่างๆ ว่าใช้คำอะไรแล้วก็ปรึกษากับอาจารย์และนักศึกษาเพิ่มเติมว่าควรจะใช้หรือไม่

อัตรการเพิ่มของหัวเรื่อง

ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร ไม่เคยเก็บสถิติการเพิ่มของหัวเรื่องภาษาไทยไว้ แต่พอจะประมาณได้เท่านั้นว่า การเพิ่มของหัวเรื่องอยู่ในเกณฑ์ปานกลางก็ต่ำกว่า ๕๐ คำ หัวเรื่องจะเพิ่มในหมวดวิชาศิลปกรรมมากที่สุด รองลงไปคือ ประวัติศาสตร์ อารยธรรม และหัวเรื่องทั่วไป

การปรับปรุงการให้หัวเรื่อง

ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร จะรับฟังความคิดเห็นจากผู้ใช้โดยตรง แต่เนื่องจากกิจการห้องสมุดที่มหาวิทยาลัยศิลปากร ยังไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ผู้ใช้จึงไม่รู้จักใช้บัตรรายการ หัวเรื่องจึงไม่ค่อยจะได้รับการปรับปรุงหรือใดควมสนใจจากบรรณารักษ์เหมือนห้องสมุดอื่น ๆ จากการสำรวจพบว่าบัตรเรื่องในตู้บัตรรายการยังมีลักษณะสับสนมาก บางบัตรก็ขีดเส้นใต้สีแดง แต่บางบัตรก็ไม่ขีด บัตรชื่อเรื่องบางบัตรก็ดับถูกขีดเส้นใต้สีแดง แสดงว่าไม่มีการตรวจสอบให้ดี ผู้ใช้จึงไม่รู้จักหัวเรื่องเพราะอาจจะรู้สึกสับสนในการใช้ ฉะนั้นหัวเรื่องภาษาไทยจึงมีจำนวนน้อยและไม่ค่อยปรับปรุงให้ดีเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะในการให้หัวเรื่อง

เอกสารที่มีเนื้อหาหลายด้านอยู่ในเล่มเดียวกัน ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากรจะพิจารณาให้หลาย ๆ หัวเรื่องตามเนื้อเรื่องที่มีอยู่

สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สำนักบรรณสารการพัฒนา หรืออีกนัยหนึ่งคือ หอสมุดกลางของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ซึ่งเป็นสถาบันที่จัดการศึกษาในชั้นสูงระดับสูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป มีคณะวิชาเฉพาะทางสาขาสังคมศาสตร์ทั้งสิ้น ดังนั้น สำนักบรรณสารการพัฒนาจึงมีหนังสือและสิ่งพิมพ์เน้นหนักในคานังคมศาสตร์ ในคานหัวเรื่องภาษาไทย เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญมากแห่งหนึ่ง เนื่องจากสำนักบรรณสารการพัฒนาได้จัดทำคานังวารสารภาษาไทยออกแพร่หลายทุก ๆ เดือน ดังนั้นจึงได้จัดทำหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ที่ไควรวบรวมคัดแปลงขึ้นไควเฉพาะสำหรับโครงการคานังนี้ ชื่อว่า "หัวเรื่องสำหรับโครงการคานังนี้" หัวเรื่องภาษาไทยจึงไควรับการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมอยู่เสมอ แผนกที่ไควหัวเรื่องภาษาไทยมาก ก็คือแผนกที่จัดทำคานังวารสารภาษาไทย และแผนกจัดหมู่และห้ามัทรายการภาษาไทย ทั้ง ๒ แผนกนี้ไควรวบรวมหัวเรื่องไว้ไควแผนกละเล่ม แต่ก็มีควมร่วมมือกัน เพราะจะพบว่าหัวเรื่องที่เพิ่มเติมขึ้นเองนั้นมีส่วนในใหญ่ที่เหมือนกัน จะแตกต่างกันอยู่ ก็คือ วารสารมีหัวเรื่องที่รวบรวมไว้ไควละเอียดกว่า เนื่องจากจำนวนบทความวารสารภาษาไทยนั้นมีมากกว่าจำนวนหนังสือภาษาไทย

ปัญหาในการให้หัวเรื่องภาษาไทย

- จากการสอบถามบรรณารักษ์ ก็พบว่าปัญหาที่คล้ายคลึงกับที่อื่น ๆ ดังนี้
๑. หัวเรื่องที่หนังสือคานังกำหนดไว้ไม่พอไคว สำนักบรรณสารการพัฒนาจึงต้องรวบรวมขึ้นเองแต่ไควไควเผยแพร่ พบว่าไควเพิ่มเติมขึ้นมาอีกมากเกือบ ๕๐%
  ๒. หัวเรื่องที่มียู่ไม่ทันสมัย จึงเกิดมีปัญหาเมื่อเกิดคานังใหม่ ๆ ขึ้น ว่าควไรจะไควอย่างไร
  ๓. ศัพท์ที่ไควเป็นหัวเรื่องบางคานัง ผู้ไควของสมุดคานังจะไม่รู้จักก็จำเป็นที่บรรณารักษ์จะคานังเปลี่ยนแปลงไปคานังที่เห็น เหมาะสมกับของสมุดคานังแต่ละแห่ง

๔. การใช้การโยงข้อความ (Cross Reference) ทำให้ยุ่งยากบ้าง
ในบางคำเมื่อโยงให้คลิกไปอยู่แล้วไม่พบ บางครั้งก็ไม่เห็นควยกับการโยงข้อความ
เหล่านั้น

การประเมินคุณค่าหนังสือคู่มือเล่มที่ใช้อยู่

สำนักบรรณสารการพัฒนาใช้หนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องของสมาคมห้องสมุด
แต่เป็นเพียงใช้ประกอบ เพราะในการทำงานจริง ๆ แหบไม่ได้ใช้เลย ใช้หัวเรื่อง
ที่ได้รวบรวมจัดทำขึ้น หัวเรื่องเดิมแปลมาจากหัวเรื่องของ Glidden แต่ปัจจุบัน
ใช้แปลจาก L.C. Subject Headings เป็นหลัก ประโยชน์ที่ได้จากหนังสือคู่มือเล่มของ
สมาคมห้องสมุด นั้น บรรณารักษ์ บอกว่าคล้ายกับห้องสมุดอื่น ๆ ดังนี้

๑. ความละเอียดและหัวเรื่องที่กำหนดไว้ไม่พอใช้
๒. ไม่ทันสมัย ควรจะปรับปรุง
๓. การโยงข้อความบีบให้ใช้ไม่เพียงพอ เพราะว่ามีน้อยจึงยังไม่สืบสน
มาก แต่ควรจะมีใหม่มากกว่านี้ เพราะเป็นสิ่งจำเป็น

หนังสือคู่มือเล่มนี้เหมาะกับห้องสมุดประชาชน หรือห้องสมุดโรงเรียนมากกว่า
ห้องสมุดระดับมหาวิทยาลัย เพราะให้หัวเรื่องไวกว้าง, จนไม่สามารถจะใช้ใน
สาขาวิชาใด ๆ ได้เลย ควรจะเพิ่มเติมให้ละเอียดยิ่งขึ้นหรือจัดทำหัวเรื่องเฉพาะ
ในสาขาวิชาต่าง ๆ ขึ้นมาเพิ่มเติม

หัวเรื่องภาษาไทยที่เพิ่มเติมขึ้นใช้เอง

สำนักบรรณสารพัฒนามีหลักเกณฑ์ในการเพิ่มหัวเรื่องดังนี้

๑. เมื่อตรวจสอบคุณแล้วเห็นว่าไม่มีหัวเรื่องนั้น
๒. คุณเทียบเพื่อแปลและคัดแปลงจากหัวเรื่องภาษาอังกฤษของ L.C.

๓. ศึกษาคำแนะนำในการเพิ่มเติมหัวเรื่องจากหนังสือคู่มือต่าง ๆ

ปัญหาในการเพิ่มเติมหัวเรื่องขึ้นไว้เอง

๑. ปัญหาสำคัญ คือการแปลคำหาคเป็นภาษาไทยทำได้ยากมาก ศัพท์เทคนิค และศัพท์เฉพาะบางคำไม้อาจจะแปลได้ก็ต้องใช้วิธีทับศัพท์ หรือบางคำที่แปลก็ต้องสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อความถูกต้อง

๒. แม่หัวเรื่องภาษาไทยใหม่ ๆ ที่เพิ่มเติมขึ้นเอง ก็กำหนดคำได้ยาก โดยเฉพาะปัญหาการใช้ "การ" และ "ความ" สำนักบรรณสารการพัฒนาพยายามไขนอยที่สุคติไว้พร้อมหัวเรื่องในคำที่มีความหมายใกล้เคียงเกี่ยวข้องกันไว้ใกล้กัน เช่น "การวางแผนครอบครัว" ก็คิดว่าควรจะใช้ "ครอบครัว, การวางแผน" เพื่อจะได้เรียงอยู่ใกล้กับหัวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ "ครอบครัว" ในแง่อื่น ๆ

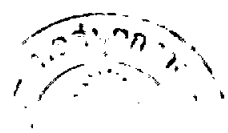
๓. บางหัวเรื่องจะเกิดขึ้นใหม่พร้อมกับเหตุการณ์ต่าง ๆ บรรณารักษ์จำเป็นต้องสนใจข่าวคราวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ เพื่อจะได้สามารถกำหนดคำขึ้นใช้ให้เหมาะสม เช่น กรณีหอเตอร์กค วันมหาวิปโยค เป็นปัญหาสำหรับบรรณารักษ์ว่าจะบัญญัติศัพท์เหล่านี้ขึ้นใช้เป็นหัวเรื่องอย่างไร อาจจะดูจากความนิยมในการใช้ว่าคำนั้นแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับเพียงใด

อัตราการเพิ่มของหัวเรื่อง

จากการสำรวจพบว่าหัวเรื่องภาษาไทยของสำนักบรรณสารพัฒนามีจำนวนทั้งที่เพิ่มเติมและแตกต่างจากสมาคมห้องสมุดมากกว่าที่อื่น ๆ ปริมาณการเพิ่มไม่ได้เก็บสถิติแน่นอนเอาไว้ เพียงแต่พอจะคาดคะเนได้ว่า อัตราการเพิ่มในแต่ละปีอยู่ในเกณฑ์มากคือตั้งแต่ปีละ ๕๐ คำขึ้นไปทุก ๆ ปี จำนวนไม่เท่ากัน

หมวดวิชาที่เพิ่มขึ้นมากที่สุด คือสาขาวิชาทางเศรษฐศาสตร์ รองลงมาเป็นบริหารธุรกิจ และรัฐประศาสนศาสตร์ หัวเรื่องภาษาไทยเหล่านี้ส่วนใหญ่ละเอียดถี่ถ้วน

มีทั้งหัวเรื่องย่อย ในคำวินิจฉัยการต่าง ๆ และสังเกตพบว่ามีคำทับศัพท์น้อยมาก ประมาณ ๕๘ เท่านั้น

ขอเสนอแนะในการให้หัวเรื่อง

สำหรับเอกสารที่มีเนื้อหาหลายด้าน สำนักบรรณสารควรพิจารณาพิจารณาให้ จากเนื้อหาที่มีมากที่สุดก่อน แล้วจึงให้หัวเรื่องเพิ่มในเนื้อหาอื่น ๆ ที่สำคัญ หรือกำลัง อยู่ในความสนใจขณะนั้น แต่กำหนดว่าไม่เกิน ๓ หัวเรื่องสำหรับดัชนีวารสาร และ ๕-๖ หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย หนังสือชีวประวัติก็เลือกให้เฉพาะบุคคล ที่สำคัญ ๆ

ผลการสำรวจในคำบัญชาการใช้หัวเรื่องภาษาไทย

ข้อมูลจากการสำรวจห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ๑๐ แห่ง ดังรายละเอียดที่เิกกล่าวไปแล้วนั้น พอจะสรุปเนื้อหาสำคัญจากการสำรวจในคำบัญชาการใช้หัวเรื่อง โดยแยกออกเป็นหัวข้อสำคัญ ๓ หัวข้อดังนี้

- ๑. ปัญหาในการใช้หัวเรื่องภาษาไทย
- ๒. การประเมินคุณค่าหนังสือที่มีการให้หัวเรื่องเล่มที่ใช้อยู่
- ๓. หัวเรื่องที่ห้องสมุดแต่ละแห่งเพิ่มเติมขึ้นใช้เอง

นอกจากนี้ก็เป็นวิธีการปรับปรุงหัวเรื่องภาษาไทย ขอเสนอแนะ พร้อมเสนอปัญหาที่เกี่ยวกับหัวเรื่องภาษาไทย ในการสรุปข้อมูลจากการสำรวจจะใช้ตารางเข้าช่วยโดยเทียบอัตราส่วนเป็นร้อยละ จากจำนวนห้องสมุดทั้งหมด ๑๐ แห่งที่ทำการสำรวจ

๑. ปัญหาในการใช้หัวเรื่องภาษาไทยของห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

ตารางที่ ๑ แสดงปัญหาในการใช้หัวเรื่องภาษาไทย

ปัญหาในการใช้หัวเรื่องภาษาไทย	ห้องสมุดที่มีปัญหา	
	จำนวน	ร้อยละ
๑. หัวเรื่องที่หนังสือคู่มือกำหนดไว้ไม่พอใช้	๑๐	๑๐๐
๒. หัวเรื่องที่มีอยู่ไม่ทันสมัย ศัพท์ที่ใช้เป็นหัวเรื่อง บางคำผู้ใช้ห้องสมุดอาจจะไม่รู้จัก	๕	๕๐
๓. การโยงข้อความ "ดูที่" และ "ดูเพิ่มเติม" ในหนังสือคู่มือการใช้หัวเรื่องบางครั้งทำให้เกิดความสับสน ยุ่งยากและมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอในการใช้ประโยชน์	๗	๗๐
๔. ในคำนำผู้ใช้ก็มีปัญหาในการค้นหาและใช้บัตรหัวเรื่อง ไม่สะดวก เช่น เรียงบัตรผิดที่ ฯลฯ	๓	๓๐
๕. ไม่มีหัวเรื่องที่เป็นมาตรฐาน	๑	๑๐
๖. ความร่วมมือระหว่างบรรณารักษ์ยังไม่ดีพอ มีการ ใช้หัวเรื่องแตกต่างกันแม้ภายในห้องสมุดเดียวกัน	๑	๑๐

๒. การประเมินคุณค่าหนังสือคู่มือเล่มที่ใช้อยู่

จากการสำรวจพบว่าห้องสมุด ๔ แห่ง ในจำนวน ๑๐ แห่ง ที่สำรวจใช้หนังสือ "หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๓" มีอยู่เพียง ๒ แห่ง คือ หอสมุดศิริราช และห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ใช้หนังสือ "หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๑๒"

นอกจากนี้มีหอสมุด ๓ แห่งคือ หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำนักบรรณสารการพัฒนา ที่ใช้หนังสือคู่มือทั้ง ๒ เล่มนี้ประกอบกัน

หนังสือคู่มือทั้ง ๒ เล่ม คือ คู่มือของสมาคมหอสมุด และของหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยทั่วไปมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เพราะมีวิวัฒนาการมารวมกัน^{๑๒} ดังนั้นการประเมินคุณค่าจึงขอกล่าวถึงข้อดีและข้อเสียของทั้ง ๒ เล่มนี้รวมกันไป โดยเทียบรายละเอียดจากจำนวนหอสมุด ๑๐ แห่ง ที่สำรวจ

ตารางที่ ๒ แสดงการประเมินคุณค่าหนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องภาษาไทย

การประเมินคุณค่าหนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องภาษาไทย		จำนวนหอสมุด	ร้อยละ
ข้อดี-	๑. วิธีการให้อ่านและเข้าใจได้ง่าย	๕	๕๐
	๒. การเรียงตามลำดับอักษรและพิมพ์เน้นเฉพาะหัวเรื่องที่ให้ใช้ได้ทำให้สะดวกในการใช้	๑๐	๑๐๐
ข้อเสีย-	๑. ความละเอียดของหัวเรื่องที่กำหนดไว้ให้ใช้ไม่พอ หัวเรื่องให้กว้างเกินไป	๑๐	๑๐๐
	๒. หัวเรื่องที่มีอยู่บางคำไม่ทันสมัย ควรจะมีการเปลี่ยนแปลง	๑๐	๑๐๐
	๓. การโยงขอความ (Cross Reference) มีอยู่ไม่เพียงพอ ทำให้เกิดความยุ่งยากสับสนในบางคำ บางครั้งบรรณากรทั้งหลาย ๆ คนไม่เห็นด้วย	๖	๖๐

^{๑๒}คู่มือที่ ๒ หน้า ๓๔-๔๖, ๖๐-๖๑

ตารางที่ ๒ (ต่อ)

การประเมินคุณค่าหนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องภาษาไทย	จำนวนห้องสมุด	ร้อยละ
๔. มีคำอธิบายหัวเรื่อง (Scope Notes) ไม่เพียงพอ	๒	๒๐
๕. หนังสือคู่มือนี้หาซื้อได้ยาก ไม่มีขายตามท้องตลาด ไม่สะดวกกับห้องสมุดอื่น ๆ	๑	๑๐
๖. หนังสือคู่มือเล่มของหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ไม่มีการพิมพ์ขึ้นหัวเรื่องที่จะให้ใช้ได้	๑	๑๐

๓. หัวเรื่องที่ห้องสมุดแต่ละแห่งเพิ่มเติมขึ้นใช้เอง

ลักษณะของหัวเรื่องภาษาไทยที่เพิ่มเติมขึ้นใช้เองภายในห้องสมุดทั้ง ๑๐ แห่ง จากการสำรวจพบว่า มีสาระสำคัญ ๒ ประการ

๓.๑ หลักเกณฑ์ในการเพิ่มหัวเรื่องขึ้นใช้เอง (ดูที่ตารางที่ ๔)

ตารางที่ ๓ แสดงหลักเกณฑ์ในการเพิ่มหัวเรื่องขึ้นใช้เอง

หลักเกณฑ์ในการเพิ่มหัวเรื่องขึ้นใช้เอง	จำนวนห้องสมุดที่ใช้	ร้อยละ
๑. เมื่อตรวจสอบว่าไม่มีหัวเรื่องนั้นอย่างแน่นอน	๑๐	๑๐๐
๒. ดูเทียบแล้วแปลหรือดัดแปลงจากหัวเรื่องภาษาอังกฤษดังต่อไปนี้		
๒.๑ L.C. Subject Headings	๖	๖๐
๒.๒ Sears List of Subject Headings	๔	๔๐

ตารางที่ ๓ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ในการเพิ่มหัวเรื่องขึ้นใจเอง	จำนวนห้องสมุดที่ใช่	ร้อยละ
๒.๓ Medical Subject Headings	๑	๑๐
๒.๔ ไขประกอบกันทั้ง ๒.๑ และ ๒.๒	๒	๒๐
๓. ไขตามหลักเกณฑ์ที่แนะนำไว้ในหนังสือคู่มือต่าง ๆ เมื่อจะเพิ่มขึ้นเอง	๑๐	๑๐๐
๔. คู่มือจากหัวเรื่องในดัชนีวารสารภาษาไทย และภาษาอังกฤษเล่มต่าง ๆ	๓	๓๐
๕. ปรัชญาของผู้เชี่ยวชาญในคานส์ที่เทคนิคต่าง ๆ ที่จะแปลมาใช้เป็นหัวเรื่อง	๓	๓๐
๖. คู่มือจากหนังสืออ้างอิงในสาขาวิชาเฉพาะ ในคานส์ที่ที่จะใช้ ^{๑๓}	๑	๑๐
๗. คู่มือจากหลักสูตรคณะต่าง ๆ ว่าเขาใช้คำไหน	๑	๑๐
๘. สอบถามนิสิตหรือผู้ใช้ห้องสมุดว่าควรจะเลือกใช้หัวเรื่องอย่างไร	๑	๑๐

๓.๒ อัตราการเพิ่มของหัวเรื่องภาษาไทย

หัวเรื่องที่เพิ่มเพิ่มขึ้นเองภายในแต่ละห้องสมุดจะมีจำนวนเท่าไร ใดกำหนดหลักเกณฑ์ไว้คร่าว ๆ เนื่องจากไม่มีห้องสมุดใดใดทำสถิติจำนวนหัวเรื่องที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีเลย จึงจำเป็นต้องประมาณเอาคร่าว ๆ ใดดังนี้ คือ

มาก - ปีละตั้งแต่ ๕๐ คำขึ้นไป
 ปานกลาง - ปีละต่ำกว่า ๕๐ คำ
 น้อย - ปีละต่ำกว่า ๑๐ คำ

เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นนี้ประมาณจากการสัมภาษณ์บรรณาธิการหลาย ๆ ท่านว่า
ถ้ามากจะเป็นปีละประมาณ ๕๐ คำขึ้นไปแล้วจึงนำมากำหนดขึ้น

อัตราการเพิ่มของหัวเรื่องในแต่ละปี (ดูตารางที่ ๖)

ตารางที่ ๕ แสดงจำนวนการเพิ่มของหัวเรื่องภาษาไทย

จำนวนการเพิ่มของหัวเรื่องภาษาไทยในแต่ละปี	ห้องสมุดที่เพิ่มหัวเรื่อง	
	จำนวน	ร้อยละ
๑. มาก	๕	๕๐
๒. ปานกลาง	๔	๔๐
๓. น้อย	๑	๑๐

ห้องสมุดที่มีปริมาณการเพิ่มมาก คือห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
 หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, หอสมุด
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และสำนักบรรณสารสนเทศพัฒนา

ห้องสมุดที่มีปริมาณการเพิ่มปานกลาง คือ หอสมุดกลางมหาวิทยาลัย
 เกษตรศาสตร์, หอสมุดศิริราช, หอสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหง และห้องสมุดกลาง
 มหาวิทยาลัยศิลปากร

ห้องสมุดที่มีปริมาณการเพิ่มน้อย คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นอกจากนั้น
 ยังได้สำรวจการเพิ่มของหัวเรื่องภาษาไทยจากห้องสมุด ๑๐ แห่งนี้ว่าเพิ่มในหมวด

วิชาไหนมากที่สุด คำตอบที่ได้นั้นพบว่าหัวข้อเรื่องภาษาไทยจะเพิ่มตามสาขาวิชาที่ห้องสมุดนั้นเน้นหนัก เช่น ห้องสมุดศิริราชเพิ่มทางแพทย์ ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากรเพิ่มทางศิลปกรรม ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพิ่มทางเกษตรกรรมมาก

แต่ถ้าหากเป็นห้องสมุดที่มีสาขาวิชาทุกอย่าง เช่น ห้องสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ฯลฯ หัวเรื่องภาษาไทยจะเพิ่มในสาขาวิชาทาง "สังคมศาสตร์" มากที่สุด

๔. วิธีการปรับปรุงหัวเรื่องภาษาไทย

จากการสำรวจพบว่าห้องสมุดทั้ง ๑๐ แห่ง มีวิธีการในการปรับปรุงหัวเรื่องคล้ายคลึงกัน เพียงแตกต่างกันในด้านการปฏิบัติบางแห่งที่ปรับปรุงมาก บางแห่งความร่วมมือมีน้อย โดยทั่ว ๆ ไปก็ใช้วิธีการเดียวกันดังนี้

๔.๑. ปรึกษาและรับฟังปัญหาในการใช้หัวเรื่องจากแผนกบริการตอบคำถาม

๔.๒. ติดต่อกับผู้ใช้โดยตรง

๔.๓. ใช้ประสบการณ์จากการสอนและสอบถามนิสิตในด้านความต้องการและความเห็นในการปรับปรุงหัวเรื่อง เฉพาะมหาวิทยาลัยที่มีการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์จึงจะทำได้ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ฯลฯ

๕. ข้อเสนอแนะและปัญหาในคานหัวเรื่องภาษาไทย

นอกจากหัวข้อที่กล่าวมาแล้วยังมีข้อเสนอแนะและปัญหาเกี่ยวกับหัวเรื่องภาษาไทยในแง่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการที่จะนำมาพิจารณาปรับปรุงหัวเรื่องมาก (ดูตารางที่ ๖ และตารางที่ ๗)

ตารางที่ ๕ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหัวเรื่องภาษาไทย

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหัวเรื่องภาษาไทย	ห้องสมุดที่เสนอแนะ		ร้อยละ
	ชื่อ	จำนวน	
๑. ควรมีการปรับปรุงหัวเรื่องให้ทันสมัย เช่น ควรจะปรับปรุงทุก ๆ ปี	จ.พ. ช.ก. ม.ก.	๓	๓๐
๒. ควรจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในด้านการปรับปรุงหัวเรื่องให้ทันสมัย และทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานงาน รับฟังความคิดเห็นและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ หัวเรื่อง	ม.ก. มศว.	๒	๒๐
๓. ควรมีการจัดทำหัวเรื่องที่เป็นมาตรฐาน (Standard List) เพื่อขจัดปัญหา การใช้หัวเรื่องแตกต่างกันในห้องสมุด แต่ละแห่ง	จ.พ. ม.ธ.	๒	๒๐
๔. ควรมีการจัดทำหัวเรื่องเฉพาะวิชา โดยให้ห้องสมุดในแต่ละสาขาวิชา รับผิดชอบในด้านการกำหนดคำที่จะใช้	ม.ก. ช.ก. ม.ค.	๓	๓๐
๕. แต่ละห้องสมุดควรมีการจัดทำ Subject Authority File ไว้ใช้ในการทำงาน ปัจจุบันมีห้องสมุดที่จัดทำ Subject Authority File ใช้อยู่แล้วใดแก่	ม.ค. ม.ช. ม.ธ. มศว. ม.ค. ส.ป.	๑ ๕	๑๐ ๕๐

ตารางที่ ๕ (ต่อ)

	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหัวเรื่องภาษาไทย	ห้องสมุดที่เสนอแนะ		ร้อยละ
		ชื่อ	จำนวน	
๖.	ควรวีเฝ้าคำอธิบายหัวเรื่องมีเพิ่มมากขึ้น และควรวางเส้นภาษาอังกฤษหัวเรื่องบางคำ	ม. ก. ม. ช. ม. ศว.	๓	๓๐
๗.	บรรณารักษ์ควรติดตามความเคลื่อนไหว ของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในทันสมัยและสังเกต การไหลคำใหม่	ม. ช. ส. บ.	๒	๒๐
๘.	บรรณารักษ์ควรมีการติดต่อเพื่อตรวจสอบ การไหลหัวเรื่องใหม่ ๆ กับห้องสมุดใน สาขาวิชาเดียวกัน	ม. ร.	๑	๑๐

ตัวอย่างที่ใช้ในตารางที่ ๕

	จ. น.	คือ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , หอสมุดกลาง
	ข. ก.	คือ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น , หอสมุดกลาง
	ม. ก.	คือ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , หอสมุดกลาง
	ม. ช.	คือ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , หอสมุดกลาง
ก	ม. ช.	คือ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , หอสมุดกลาง
	ม. ร.	คือ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง , หอสมุด
	ม. ค.	คือ	มหาวิทยาลัยมหิดล , หอสมุดศิริราช
	ม. ศว.	คือ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , หอสมุด
	ศ. ล.	คือ	มหาวิทยาลัยศิลปากร , หอสมุดกลาง
	ส. บ.	คือ	สถาบันวิจัยและพัฒนาบริหารศาสตร์

ตารางที่ ๖ แสดงปัญหาของหัวเรื่องภาษาไทย

ปัญหาของหัวเรื่องภาษาไทย	ห้องสมุดที่มีปัญหา	
	จำนวน	ร้อยละ
๑. ในคานการกำหนดคำที่จะใช้เป็นหัวเรื่องควรจะใช้ อย่างไรจึงจะให้สั้น ๆ ใ้ใจความ และปัญหาของ การใช้คำว่า "การ" และ "ความ" ในหัวเรื่อง ภาษาไทย	๑๐	๑๐๐
๒. การแปลจากภาษาต่างประเทศให้คำที่เหมาะสม เป็นที่รู้จักและถูกต้อง ทั้งในคานการแปลและการ พิมพ์	๑๐	๑๐๐

ตารางที่ ๗ แสดงข้อเสนอแนะในการให้หัวเรื่อง

ข้อเสนอแนะในการให้หัวเรื่อง	ห้องสมุดที่เสนอแนะ	
	จำนวน	ร้อยละ
หนังสือที่มีเนื้อหาหลายคานรวมอยู่ในเล่มเดียวกัน มีวิธีการให้หัวเรื่องอย่างไร		
๑. พิจารณาตามเนื้อหาที่มีมากที่สุดแล้ว เลือกให้หัวเรื่องกว้าง ๆ	๗	๗๐
๒. ให้หลาย ๆ หัวเรื่องตามเนื้อหาหลายคาน	๓	๓๐
๓. เลือกให้เฉพาะหัวเรื่องที่กำลังอยู่ในความ นิยมขณะนั้น	-	-
๔. พิจารณาให้ตามหลักในข้อ ๑ และ ๓ แต่กำหนดควรมีไม่เกิน ๓ หัวเรื่อง	๒	๒๐
๕. พิจารณาให้ตามหลักในข้อ ๑, ๒ และ ๓	๔	๔๐